

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PORAZDELITEV PREMOŽENJA

Ljubljana, maj 2005

ANDREJ TRDINA

IZJAVA

Študent Andrej Trdina izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Tineta Stanovnika in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 30.5.2005

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. O PREMOŽENJU NA SPLOŠNO	1
3. PREDSTAVITEV PORAZDELITVE PREMOŽENJA V NEKATERIH DRŽAVAH.....	4
3.1. ZDA.....	4
3.2. VELIKA BRITANIJA	16
3.3. NEMČIJA.....	21
4. MEDNARODNA PRIMERJAVA NEENAKOSTI V PREMOŽENJU.....	26
5. POSAMEZNE MEDDRŽAVNE PRIMERJAVE	28
5.1. ZDA – FRANCIJA.....	28
5.2. ZDA – VELIKA BRITANIJA	31
6. SLOVENIJA	36
7. SKLEP.....	41
LITERATURA.....	43
VIRI.....	44
PREVODI	
PRILOGE	

1. UVOD

Premoženje je že od samega začetka povezano s človekom. Že od nekdaj si je vsak posameznik skušal pridobiti čim več premoženja, saj je ena izmed osnovnih človeških potreb varnost, premoženje pa v določeni meri lahko zagotovi vsaj občutek varnosti. Prav tako so od samega začetka prisotna tudi trenja glede zgornje vrednosti premoženja, ki naj bi ga posameznik imel. Dandanes nekateri neenakost v posameznih državah opravičujejo s trditvami, da vse dokler ima vsak posameznik enake možnosti, potrebe po spremembah ni. Velika večina pa se strinja, da tudi največji zagovorniki kapitalizma niso imeli v mislih situacije, kjer bi npr. najbogatejši mož ZDA imel toliko premoženja, kot 40 milijonov najrevnejših ameriških gospodinjstev skupaj (Wolff, 1998, str. 132).

Premoženje in njegovo porazdelitev je težko analizirati, ker je pri tem treba upoštevati vrsto dejavnikov, za kar je potrebno veliko podatkov - zato je literature o premoženju malo. Ker je premoženje stog in je rezultat vseh odločitev do sedanjosti, se analiza premoženja razlikuje od analize dohodka - vse kar vpliva na dohodek posledično vpliva tudi na premoženje. Na drugi strani proučevanje premoženja dopolnjuje analizo revščine, ker za njeno razumevanje ni dovolj proučevati samo revne, ampak tudi bogate – ali kot je povedal Tawney: »What thoughtful rich people call the problem of poverty, thoughtful poor people call with equal justice the problem of riches« (Field, 1979, str. 1).

V nalogi je najprej s teoretičnega vidika opisano premoženje in njegova akumulacija, sledijo pa empirične analize posameznih držav in nekatere meddržavne primerjave. Največ podatkov je na voljo za ZDA, zato so tam predstavljeni pogledi in analize, ki pri ostalih državah niso na voljo. Nemčija je šele leta 2001 dobila prvo podrobno raziskavo o porazdelitvi premoženja, zato daljša časovna primerjava ni mogoča – je pa nedavno izšla druga tovrstna raziskava za leto 2003, saj je nepričakovano visoka neenakost izpred petih let vzpodbudila zanimanje za spremljanje porazdelitve premoženja tudi vnaprej. Pri mednarodni predstavitvi neenakosti v premoženju je pri primerjavi treba biti previden, saj so rezultati pridobljeni z različnimi metodami in ne vključujejo vseh oblik premoženja. Ker je poleg predstavitve samih rezultatov zanimivo spremljati tudi probleme, s katerimi se morajo raziskovalci spopasti že pred samo analizo in probleme pri kasnejši razlagi rezultatov, so pri posameznih meddržavnih primerjavah vključene tudi raziskave, za katere nekateri sicer pravijo, da slonijo na manj kvalitetnih virih, a podajo drugačen pogled na ugotovljene rezultate oz. drugače razlagajo razlike med državami.

2. O PREMOŽENJU NA SPLOŠNO

Vrednost premoženja, ki ga posameznik lahko ustvari, je v splošnem odvisna od treh dejavnikov: količine podedovanega premoženja in velikosti dohodkov, priložnosti investiranja v gospodarstvu (t.j. prelaganja tekoče potrošnje v prihodnost) in stopnje časovne preference posameznika (po kakšni ceni se je nekdo pripravljen odpovedati tekoči potrošnji zavoljo prihodnje potrošnje). Pri tem velja, da čim nižja je začetna raven premoženja

posameznika, tem višja bo njegova stopnja časovne preference, torej tem manj je posameznik voljan žrtvovati sedanjo potrošnjo na račun prihodnje (Thurow, 1975, str. 132).

Drugi avtorji dejavnike, ki vplivajo na akumulacijo premoženja bolj podrobno razdelijo na bolj konkretne kategorije (npr. demografske, ekonomske, institucionalne vplive), a je razdelitev pri Thurowu najbolj široka in zato ne izključuje nobenega vpliva. Njegova razdelitev je najbolj primerna tudi zaradi nadaljnjih korakov, kjer predstavi nekaj edinstvenih misli, konkretni vplivi posameznih dejavnikov pa bodo predstavljeni pri posameznih raziskavah.

Vsaka začetna neenakost v porazdelitvi premoženja se bo v procesu akumulacije samo povečevala. Posamezniki z večjim začetnim premoženjem bodo imeli v povprečju nižje časovne preference, zato bodo lahko sprejeli investicije z nižjo donosnostjo. Drugi razlog, ki bo pripomogel k večanju prepada med bogatimi in revnimi so višje stopnje varčevanja pri posameznikih z višjimi dohodki. Teorija v tem pogledu dobro napoveduje dogajanje v realnosti. Na drugi strani ustvarjanje premoženja ni dolgotrajen proces varčevanja in investiranja, kot to predlaga teorija, saj so bila mnoga premoženja ustvarjena v zelo kratkem času. Teorija tudi pravi, da mora posameznik zaradi omejene dolžine življenja svoj čas optimalno razporediti med faze investiranja, produkcije in trošenja in bo zato vrednost premoženja ob smrti nič. V realnosti pa ni moč določiti točke, pri kateri posameznik prične z deakumulacijo svojega premoženja, ker podatki kažejo pozitivne stopnje varčevanja pri vseh starostih, še več, velik del premoženja se deduje iz generacije v generacijo (pri tem velja, da večje ko je posameznikovo premoženje, tem večji je pomen dedovanja). Na hitro ustvarjena premoženja in velike količine podedovanega premoženja, zlasti pri bogatih, sta zato glavna krivca velikih razlik v posedovanju premoženja. Nekateri se pri tem opirajo na dejstvo, da je točen čas smrti negotov, in je zato ob linearni deakumulaciji bolje upoštevati višjo starost, kot jo predvideva pričakovana življenjska doba, sicer se lahko zgodi, da oseba prehitro potroši premoženje. Vendar tudi to dejstvo, niti dopolnitev modela, kjer bi posameznikova koristnost rasla v primeru, da bi premoženje trošili tudi njegovi otroci, ne razloži obseg velikih premoženj.

Glavni motiv premožnih posameznikov, ki ga neoklasična teorija izpušča, je ekonomska moč. Kdor bi namreč začel trošiti svoje premoženje pred smrtjo, bi izgubil ekonomsko moč, tega pa si redkokdo želi. Zaradi enakega razloga si posamezniki ne želijo zagotoviti varne starosti z anuitetami – sredstva je v tem primeru treba prepustiti določeni instituciji, s tem pa spet trpi ekonomska moč. Omenjeni pojem ne ustreza neoklasikom, ker ti verjamejo v popolno konkurenco, v takih pogojih pa ekonomska moč ne obstaja (Thurow, 1975, str. 141).

Pojem sicer pojasni, zakaj posamezniki želijo držati velike vsote premoženja, izvor velikih in na hitro ustvarjenih premoženj pa Thurow pripiše dogajanju na dveh trgih (Thurow, 1975, str. 143). V realnosti obstajata dve vrsti kapitalskih trgov. Na prvem, gre za trg realnih investicij, posamezniki in podjetja investirajo v tovarne, stroje. Na drugem, finančnem trgu, posamezniki kupujejo finančne instrumente (npr. delnice in obveznice) in pri tem nimajo stika

z neposrednim upravljanjem realnega kapitalskega trga. Glavna značilnost realnega kapitalskega trga je njegovo stalno neravnotežno stanje, saj se skozi čas vidi visoka variabilnost stopnje donosa tako znotraj kot tudi med industrijskimi panogami, razlike pa lahko trajajo več let. Razlog za trajno neravnovesno stanje realnega kapitalskega trga je dejstvo, da se investicijski viri ne pretakajo prosto med podjetji in panogami ter tako izenačijo donose – predvsem po zaslugi managerjev, ki so zainteresirani, da se notranji skladi porabijo v njihovem lastnem podjetju, ker si tako zagotovijo koristi v obliki večjega dohodka, moči in prestiža. Razlike v stopnjah donosa na realnem trgu kapitala so vzrok za obstoj finančnih trgov, kjer se odpravljajo razlike v realnih stopnjah donosa. Delničarji na podlagi sedanjih in prihodnjih dobičkov podjetij premikajo svoj finančni portfelj in s tem procesom privedejo do enake finančne stopnje donosa, ne glede na različne realne stopnje donosa na kapitalske investicije.

Velika bogastva se na hitro ustvarjajo, ko finančni trgi kapitalizirajo novo investicijo z nadpovprečno stopnjo donosa. Ta proces kapitaliziranja neravnotežnih donosnosti je kriv za hitro ustvarjena premoženja. Če bi realni kapitalski trgi hitro dosegli ravnotežje, se velika premoženja ne bi mogla ustvariti po prej opisani poti (Thurow, 1975, str. 149).

Kako ta premoženja pridejo v roke posameznikov, Thurow pripiše procesu, ki je podoben loterijski sreči (sam temu procesu pravi »random walk«). Posameznikova izbira investicij znotraj skupine investicij z enakim tveganjem in enako pričakovano vrednostjo je zgolj naključna (pri predpostavki popolne informiranosti). Če je nekdo v preteklosti v skupini podjetij z enakim tveganjem in pričakovano donosnostjo investiral v Microsoft, je danes bogataš. Proces »random walk« je tako vzrok za neenakomerne porazdelitve premoženj, ne glede na normalno porazdelitev posameznikovih sposobnosti in začetno (ne)enako stanje v gospodarstvu. Če se velika premoženja lahko ustvarijo zelo hitro, na drugi strani bogati posamezniki niso izpostavljeni tveganju obratnega procesa, ki bi v kratkem času premoženje spet odvzel, saj preko diverzifikacije to tveganje minimizirajo. Tako se premoženje lahko ohrani tudi zatem, ko je začetno neravnovesje pri realnih investicijah odpravljeno.

Thurow pri tem opozarja, da se veliko premoženja ustvari kot kombinacija podjetniške aktivnosti in finančnih investicij. Tudi podjetniška aktivnost bi lahko temeljila na »random walk« osnovi, saj bo znotraj skupine ljudi z enakim podjetniškim talentom nekaterim uspelo in drugim ne, a je pri tem treba upoštevati razliko med podjetniško aktivnostjo in finančnim investiranjem – neuspešni podjetnik ni enako kot neuspešna delnica. Dobra podjetniška žilica je sicer potrební pogoj za vstop v igro, ni pa zadostni pogoj za ustvarjanje velikega bogastva - Thurow se celo sprašuje, v kolikšni meri je izjemen uspeh uspešnih podjetnikov sploh posledica njihovih sposobnosti in ne izjemne sreče, saj bi v nasprotnem primeru uspeh uspelo komu ponoviti (Thurow, 1975, str. 153).

3. PREDSTAVITEV PORAZDELITVE PREMOŽENJA V NEKATERIH DRŽAVAH

3.1. ZDA

V ZDA segajo prve študije o koncentraciji premoženja najdlje v preteklost, vse do časa nastajanja prvih mest in kolonij (npr. Williamson, Lindert, 1980, str. 15-18). Pregled po nekaterih letih prikazuje tabela 1, a so podatki na žalost med seboj neprimerljivi, ker so bili pridobljeni iz različnih virov - za leto 1774 so bili podatki pridobljeni s pomočjo analize 919 oporok, zato je število najrevnejših podcenjeno, za leto 1860 pa so bili pridobljeni na podlagi vzorca iz popisa.

Tabela 1 pokaže visok dvig v koncentraciji premoženja od leta 1774 do državljanske vojne v ZDA, glavnina tega premika pa naj bi se zgodila v zgodnji dobi industrializacije, to je od 1820-1860. Že leta 1839 je Tocqueville napovedoval velike razlike v posedovanju premoženja, v kolikor bo proizvodna aristokracija še naprej bogatela z istim tempom. Situacija se je samo rahlo omilila z odpravo suženjstva, ter kasneje med prvo svetovno vojno, a je dosegla nov vrhunec leta 1929. Tako so vsem vrhuncem neenakosti porazdelitve premoženja – ali pa ravno zato – kmalu sledili družbeni nemiri (1860, 1914 in 1929). Po letu 1929 je sledilo dvajset let manjšanja neenakosti, po drugi svetovni vojni pa do tega v večjem obsegu ni več prišlo. Po Williamsonovem mnenju je bilo obdobje 1860-1929 mnogo hujše, kot večanje neenakosti kasneje v osemdesetih letih 20. stoletja (Williamson, 1987, str. 56).

Tabela 1: Porazdelitev bruto premoženja v ZDA v letih 1774, 1860 in 1962

	Delež premoženja v lasti	
	Najbogatejšega 1%	Najbogatejših 10%
Leta 1774 (svobodna gospodinjstva), n=919	12,6	49,6
Leta 1774 (svobodni odrasli moški), n=919	12,4	48,7
Leta 1860 (svobodni odrasli moški), n=13.696	29,0	73,0
Leta 1962 (vsi potrošniki), prilagojeno, n=2.557	15,1	35,7

Vir: Williamson, Lindert, 1980, str. 38, 39.

Naraščajoča neenakost je pri zagovornikih kapitalizma odražala neravnotežje na strani povpraševanja, ki je bilo sproženo zaradi hitre industrializacije. Naraščajoča neenakost je bila ob pomanjkanju kapitala in izkušene delovne sile nujen pogoj, da se je industrializacija lahko nadaljevala. Ena izmed manifestacij strukturne prilagoditve družbe je tako lahko neenakost, pri tem pa Williamson opomni na eno prilagoditev, ki nas potemtakem še čaka – pomanjkanje goriv (Williamson, 1987, str. 64).

V 20. stoletju so bili v ZDA priča vrsti dogodkov, ki so pustili pečat tudi v agregatnem premoženju gospodinjstev in njegovi sestavi. Wolff je v ta namen predstavil rezultate

raziskave, kjer na podlagi različno širokih agregatov premoženja analizira premoženje gospodinjstev v obdobju 1900-83 (Wolff, 1989, str. 2):

W1 = odkupna vrednost¹ vseh sredstev (opredmetena in finančna sredstva) minus dolgovi, pri čemer med sredstva šteje: lastniška stanovanja in druge nepremičnine, trajne potrošniške dobrine, vloge na vpogled in gotovino, vezane in hranilne vloge, obveznice in druge vrednostne papirje, delnice podjetij, lastniški kapital v nekorporiranih podjetjih², vrednost delnic v skrbniških skladih, odkupno vrednost zavarovanj, odkupno vrednost pokojnin. Med dolgove šteje hipoteke, potrošniški dolg in druge dolgove. Vrednost skladov je določena po aktuarski vrednosti, kar predstavlja 40-60% vrednosti vseh rezerv v skladih. Vrednost pokojnin je določena z odkupno vrednostjo, kar predstavlja okoli 5% celotnih rezerv.

W2 = W1 + razlika med polno vrednostjo rezerv skrbniških skladov in njihovo aktuarsko vrednostjo³

W3 = W2 + razlika med polno vrednostjo pokojninskih rezerv in odkupno vrednostjo pokojnin

W4 = W3 + premoženje iz naslova socialne varnosti (definirano kot pričakovana sedanja vrednost bodočih koristi iz tega naslova)

Prednost raziskovanja premoženja preko agregatov je v tem, da so nekateri agregati za določen namen raziskovanja primernejši kot drugi. Tako sta agregata W1 in W2 primerna v situaciji, ko obstajajo velike likvidnostne omejitve ali v primeru, ko gospodinjstva ne planirajo na dolgi rok. W3 agregat je predstavljen, da se izloči vpliv pokojnin na celotno premoženje gospodinjstva. Nekateri uporabljajo W4, ker so prepričani, da gospodinjstva smatrajo bodoče koristi iz naslova pokojnin in socialne varnosti kot obliko premoženja, kar nato vpliva na trenutno varčevanje in odločitve o delu (Wolff, 1989, str. 3). Vrednost agregatov W1 in W2 je bila podobna skozi celotno obdobje, ker razlika med agregatoma, to je razlika med polno in aktuarsko vrednostjo skladov, predstavlja le majhen delež v premoženju gospodinjstva. Tudi W2 in W3 sta bila nekaj časa blizu, od leta 1921 pa se je razlika zaradi vse večje pomembnosti pokojninskih rezerv povečevala. Podobno sta bile tudi vrednosti agregatov W2 in W4 najprej zelo blizu, od sredine tridesetih let pa je pojav socialne varnosti vrednosti agregatov ločil (Wolff, 1989, str. 17).

Realna vrednost premoženja W2 na gospodinjstvo je rasla po precej nižji letni stopnji (0,82%) kot realna vrednost premoženja W2 na prebivalca (1,46%). To je posledica hitrejše rasti števila gospodinjstev kot števila prebivalcev – oz. padanja povprečnega števila članov gospodinjstva. Med leti 1929-49 in 1969-83 je bila povprečna letna rast W2 na gospodinjstvo

¹ Odkupna vrednost je gotovinsko izplačilo/nadomestilo v primeru predčasne prekinitve zavarovalne pogodbe.

² Nekorporirano podjetje je organizacijska oblika, ki nima statusa pravne osebe; v Sloveniji bi sem šteli samozaposlene oz. samostojne podjetnike.

³ W1 meri vrednost skladov po njihovi aktuarski oz. odkupni vrednosti, W2 pa upravičencu pripiše polno vrednost. V primeru, da je upravičenec hkrati tudi lastnik sklada, je odkupna vrednost enaka polni vrednosti sklada. Če pa sta lastnik in upravičenec dve različni osebi, je odkupna vrednost za upravičenca enaka nič - v tem primeru se upravičencu pripiše aktuarska vrednost sklada, ki je enaka polni vrednosti, diskontirani čez življenjsko dobo tretje osebe; enako velja tudi za pokojnine (Wolff, 1989, str. 3).

negativna, kar se pripisuje negativnemu vzdušju in Drugi svetovni vojni v prvem obdobju in višji rasti števila gospodinjstev kot števila prebivalcev v drugem obdobju (Wolff, 1989, str. 22).

Tabela 2: Realna vrednost posameznih agregatov neto premoženja na osebo v ZDA v letih 1900, 1965 in 1983 (stalne cene v USD iz leta 1967)

Leto	W1 p.c.	W2 p.c.	W3 p.c.	W4 p.c.
1900	4.016	4.069	4.069	4.069
1965	11.106	11.364	12.166	15.838
1983	13.419	13.668	15.453	23.220

Vir: Wolff, 1989, str. 20.

Tabela 3: Letne stopnje rasti (v %) posameznih agregatov premoženja v ZDA v posameznih obdobjih

Obdobje	W1 na gospodinjstvo	W2 na gospodinjstvo	W3 na gospodinjstvo	W4 na gospodinjstvo	BDP na gospodinjstvo
1900-29	1,32	1,36	1,37	1,37	1,25
1929-49	-0,32	-0,36	-0,26	1,02	0,46
1949-69	1,88	1,91	2,16	2,80	1,91
1969-83	-0,16	-0,17	0,18	0,35	0,10
1900-83	0,81	0,82	0,97	1,46	1,03

Vir: Wolff, 1989, str. 20.

V obdobju 1900-83 je prišlo tudi do sprememb v sestavi premoženja. Delež lastniških stanovanj v premoženju W2 se je v obdobju povečal za 3 odstotne točke na 20%. Najbolj se je znižal delež lastniškega kapitala nekorporiranih podjetij, ki je z dobre tretjine leta 1900 v osemdesetih padel na 12%. Med finančnimi imetji so največjo relativno rast beležili depoziti, njihov delež se je povečal iz 8% na 22%, delež podjetniških delnic pa se je nenehno spreminjal (od 13% na 27% leta 1929 in 11% 1983). Dolg, izražen glede na vrednost sredstev, se je povečal iz 5% na 16% leta 1983. Močno se je povečala tudi zastopanost pokojninskih rezerv in premoženja iz naslova socialne varnosti. Delež prvih je bil leta 1983 enak 12%, delež drugega pa 48% (Wolff, 1989, str. 23).

Obstaja več razlogov, ki so spremenili sestavo premoženja (Wolff, 1989, str. 25):

- 1) Spremembe relativnih cen premoženj; razloga je primerna predvsem za pojasnitev gibanja deleža delnic podjetij, ki je leta 1929 dosegel najvišjo vrednost 27%, časovno pa sovпада z vsesplošnim navdušenjem nad borznim dogajanjem.
- 2) Upad deleža lastniškega kapitala nekorporiranih podjetij v celotnem premoženju se lahko razloži z dvema dejavnikoma. Prvi je bil strukturni premik v gospodarstvu, posebej zmanjšana vloga kmetijstva v ZDA, drugi razlog pa je zmanjšana vloga malih nekorporiranih podjetij v podjetništvu v povojnem obdobju.

- 3) Spremembe v obnašanju gospodinjstev in institucionalne spremembe lahko pojasnijo povečanje deleža depozitov in zmanjšanje deleža delnic. Gospodinjstva so začela preferirati bolj likvidna in manj tvegana premoženja. Stalno večanje deleža pokojninskih rezerv in premoženja iz socialne varnosti odraža vpliv institucionalnih sprememb v pokojninskem sistemu ZDA.
- 4) Povečanje deleža dolgov glede na premoženje kaže, da so na eni strani gospodinjstva pripravljena nositi večje breme dolgov ter na večjo dostopnost kreditov na drugi strani.

Nadalje Wolff razdeli premoženje na dve komponenti. Akumulacija prvega dela je pogojena z ugotovitvami modela življenjskega cikla (se pravi, da je odvisna od starosti posameznika) in vključuje neto vrednost lastniških stanovanj, trajne potrošniške dobrine, vloge na vpogled in gotovino. Drugi del premoženja poimenuje K-premoženje (»capital wealth«), ker gospodinjstva akumulirajo velika premoženja v tej obliki in ga nato prenesejo na naslednje generacije. Sem šteje vezane vloge, vrednostne papirje, delnice podjetij, delnice v skrbniških skladih, lastniški kapital v nekorporiranih podjetjih in na koncu odšteje vse dolgove, razen hipotek. Delež S premoženja (»life-cycle wealth«) v celotnem neto premoženju W2 se je v 20. stoletju povečal iz četrtnine na tretjino, delež K-premoženja pa se je iz treh četrtin zmanjšal na dve tretjini. Ob upoštevanju predpostavke, da so lastniki prvega predvsem srednji družbeni sloji, je Wolff postavil tezo, da se je neenakost v prejšnjem stoletju zmanjševala (predvsem od poznih dvajsetih do poznih štiridesetih let). Na drugi strani se je večina substitucije med tipi premoženja dogajala znotraj zgoraj omenjenih kategorij, ne pa med kategorijama. Zato je treba srednji in višji družbeni sloj proučevati ločeno (Wolff, 1989, str. 26).

V novejši zgodovini ZDA se je neenakost povečevala v osemdesetih letih 20. stoletja, predvsem kot posledica naraščajoče dohodkovne neenakosti. Raziskava zato na podlagi primerjave obdobja 1983-89 z obdobjem 1962-83 dokazuje povečanje neenakosti v osemdesetih. Tudi Wolff pravi, da je bilo edino obdobje v dvajsetem stoletju, ko se je premoženje podobno neenakomerno porazdeljevalo, v letih 1922-29. Kjer je možno, so predstavljeni rezultati še za leto 1995.

Za leta 1983, 1989 in 1995 se podatki nanašajo na eno izmed najboljših raziskav, Survey of Consumer Finances (SCF), za leto 1962 pa na Survey of Financial Characteristics of Consumers (SFCC). V razpravi Wolff uporablja neto vrednost premoženja, to je razliko med premoženjem in dolgovi, vključena pa so le tista premoženja, ki se hitro lahko spremenijo v denar. Postavke kot so trajne dobrine in diskontirana vrednost pokojnin (»retirement wealth«), ki so včasih vključene v koncept premoženja, so tukaj izločene. Premoženje vključuje: 1) bruto vrednost lastniških stanovanj 2) druge nepremičnine 3) vloge na vpogled in gotovino 4) vezane in hranilne vloge, potrdila o vlogi, račune pri skladu denarnega trga 5) državne obveznice, podjetniške obveznice, tuje obveznice in druge vrednostne papirje 6) odkupno vrednost pokojninskih shem, vključno z IRA in Keogh shemami 7) odkupno vrednost shem življenjskih zavarovanj 8) delnice podjetij, vključno z vzajemnimi skladi 9) neto lastniški kapital v nekorporiranih podjetjih 10) delnice v skrbniških skladih 11) Dolgovi vključujejo hipoteke, potrošniški dolg in druge dolgove (Wolff, 1994, str. 144).

Tabela 4 pokaže, da je v letih 1983-89 realna neto vrednost premoženja v povprečju na leto rasla še enkrat hitreje kot v letih 1962-83. Leta 1989 je bila povprečna vrednost neto premoženja na gospodinjstvo 198.639 USD, skoraj enkrat več kot leta 1962 (Wolff, 1994, str. 150). Vrednost mediane premoženja gospodinjstev je v letih 1962-83 rasla hitreje (1,6% na leto) kot v obdobju 1983-89 (1,3% na leto). V celotnem obdobju rast mediane premoženja ni nikoli presegla rasti povprečne vrednosti premoženja, pri čemer je razlika med obema stopnjama rasti v osemdesetih letih bolj očitna, kar pomeni, da so premožnejša gospodinjstva z rastjo v osemdesetih pridobila relativno več (Wolff, 1994, str. 152).

Predstavljeni so tudi rezultati za finančno neto premoženje, ki je opredeljeno kot razlika med neto premoženjem in neto vrednostjo lastniškega stanovanja (t.j. razlika med vrednostjo lastnine in še neodplačano hipoteko). Finančno premoženje predstavlja bolj likvidni vidik premoženja in zato vključuje vire, ki so takoj na voljo za potrošnjo ali investicije. V povprečju je med leti 1983-98 raslo hitreje kot povprečno neto premoženje, kar kaže na večjo pomembnost bančnih depozitov, finančnih imetij in delnic v portfelju gospodinjstva (Wolff, 1994, str. 151).

Trend rasti povprečne vrednosti in vrednosti mediane se je obrnil po letu 1989. V letu 1995 (merjeno v USD iz leta 1995) je bila vrednost mediane neto premoženja za 17% manjša in povprečna vrednost za 10% manjša od tiste iz konca osemdesetih. Pri finančnem premoženju je bil trend enak – povprečno finančno premoženje je bilo manjše za 7% in vrednost mediane za 23% (Wolff, 1998, str. 134).

Tabela 4: Vrednosti mediane in povprečne vrednosti neto premoženja (NV) in finančnega neto premoženja (FV) gospodinjstev v ZDA v letih 1962, 1983 in 1989 (vse vrednosti v USD iz leta 1989)

	Leto			Letne stopnje rasti (v %)		
	1962	1983	1989	1962-83	1983-89	1962-89
Povprečna vrednost						
NV (prilagojena)	110.409	161.732	198.639	1.82	3.43	2.18
FV	87.807	117.367	151.755	1.38	4.28	2.03
Mediana						
NV (prilagojena)	29.520	41.538	44.793	1.63	1.26	1.54
FV	7.969	8.971	10.423	0.56	2.50	0.99

(CPI – Consumer Price Index- se je v obdobju 1962-89 povečal za 311% in v obdobju 1983-89 za 24,5%)

Vir: Wolff, 1994, str. 150.

Rezultati iz tabele 5 na str. 9 kažejo, da se je neenakost v osemdesetih povečala. Polovica odstotka najbogatejših gospodinjstev je v letih 1983-89 povečala delež svojega premoženja v celotnem neto premoženju gospodinjstev za 5 odstotnih točk, delež premoženja najmanj bogatih 80% gospodinjstev se je zmanjšal za 3 odstotne točke. Na drugi strani rezultati kažejo na nespremenjeno stanje v obdobju 1962-83; čeprav situacija tudi znotraj tega obdobja ni bila vseskozi enaka - koncentracija bogastva je bila sicer nespremenjena 1962-73, se zmanjševala

do sredine sedemdesetih in se spet povečala od konca sedemdesetih do leta 1983 (Wolff, 1994, str. 152).

Porazdelitev finančnega neto premoženja je še bolj neenakomerna kot porazdelitev celotnega premoženja gospodinjstev. Medtem ko je imel najbogatejši odstotek gospodinjstev leta 1989 v lasti 39% vsega neto premoženja, je imel hkrati v lasti 48% vsega neto finančnega premoženja. Tudi pri finančnem neto premoženju je najbogatejša polovica odstotka gospodinjstev v osemdesetih povečala delež v celotnem finančnem premoženju za 5 odstotnih točk, vsem ostalim pa se je delež znižal. Povečana neenakost se vidi tudi v Ginijevem koeficientu, ki se je v osemdesetih povečal iz 0,80 na 0,84 za neto premoženje in iz 0,89 na 0,93 za finančno premoženje (Wolff, 1994, str. 154). Tabela 4 v prilogi kaže podrobno stanje še po ostalih kvintilnih razredih, slika pa je spet v korist premožnim - najbogatejši petini se je delež bogastva povečal za 3,3 odstotne točke, vsem ostalim pa znižal, pri čemer je imel spodnji kvintilni razred negativno neto vrednost v vseh treh letih, ker so dolгови presejali imetja. Koncentracija premoženja se je do leta 1995 povečala v precej manjši meri kot je to veljalo za osemdeseta (Wolff, 1998, str. 135).

Tabela 5: Gini koeficient ter delež premoženja in dohodkov v lasti posameznih percentilnih razredov v ZDA v letih 1962, 1983 in 1989

Leto	Gini koef.	Najvišjih 0,5%	Naslednjih 0,5%	Naslednjih 4%	Naslednjih 5%	Naslednjih 10%	Spodnjih 80%
Neto premoženje							
1962	0,80	25,9	7,5	21,2	12,4	14,0	19,1
1983	0,80	26,2	7,5	22,3	12,1	13,1	18,7
1989 (prilagojeno)	0,84	31,4	7,5	21,9	11,5	12,2	15,4
Finančno neto premoženje							
1962	0,88	31,5	8,8	23,8	12,9	12,7	10,4
1983	0,89	34,0	8,9	25,1	12,3	11,0	8,7
1989	0,93	39,3	8,8	24,1	11,5	10,1	6,1
Dohodek gospodinjstva							
1962	0,43	5,7	2,7	11,3	10,2	16,1	54,0
1983	0,48	9,7	3,7	13,3	10,3	15,5	48,1
1989	0,52	13,4	3,0	13,3	10,4	15,2	44,5

Vir: Wolff, 1994, str. 153.

Povprečno neto premoženje je v osemdesetih zraslo za 23%, pri čemer je bila rast premoženja najbogatejšega pol odstotka še enkrat višja, spodnjih 80% gospodinjstev pa je povečalo premoženje le za 1,5%. Če bi se spremembe vrednosti premoženja spremljale po kvintilnih razredih, bi najnižji in drugi kvintilni razred beležila negativno realno rast premoženja (Wolff,

1994, str. 156). Skupno neto premoženje gospodinjstev se je v letih 1983-89 povečalo iz 13,6 tisoč milijard USD na 18,5 tisoč milijard USD (v USD iz leta 1989), od tega je 53,3% tega povečanja pripadlo najbogatejšemu odstotku gospodinjstev in 93,5% najvišjemu kvintilnemu razredu, če bi se spremljalo po kvintilnih razredih. Nasprotno opisanemu dogajanju je obdobje 1962-83, ko se je povprečno realno bogastvo precej bolj enakomerno povečalo vsem razredom. Enak trend je veljal tudi za finančno premoženje (Wolff, 1994, str. 158). Podatki prikazujejo vse večjo zadolženost gospodinjstev, saj se je delež gospodinjstev z ničelno ali negativno neto vrednostjo v letih 1983-89 povečal iz 15,5% na 17,9%.

Analiza premoženja glede na velikost dohodka je bila v ZDA posebej izpostavljena, ker so se pojavljale trditve, da so tudi v tem primeru v osemdesetih največ pridobila gospodinjstva z višjimi dohodki. Medtem, ko je bila vrednost mediane neto premoženja gospodinjstev z najvišjim odstotkom dohodkov (glej tabelo 3 v prilogi) leta 1983 enaka 60-kratni vrednosti mediane celotne populacije, je bil ta večkratnik leta 1989 še 45. Tudi povprečna vrednost neto premoženja gospodinjstev z najvišjim odstotkom dohodkov se je v osemdesetih znižala iz 28 na 25-kratnik celotnega povprečja. Zato Wolff zanika tezo, da je bilo večanje premoženja v osemdesetih omejeno le na gospodinjstva z najvišjimi dohodki (Wolff, 1994, str. 160). Če bi gospodinjstva razdelili po percentilnih skupinah glede na višino dohodka in potem opazovali razpršenost premoženja znotraj vsake dohodkovne skupine, bi se videla velika neenakost tudi med gospodinjstvi z enakimi dohodki. Gini koeficient koncentracije premoženja v spodnjem dohodkovnem kvintilnem razredu je 0,89 in pri gospodinjstvih z najvišjim odstotkom dohodkov 0,72 – neenakost v premoženju znotraj dohodkovnih skupin je tako samo za malenkost nižja od tiste, ki velja za celotno prebivalstvo (Wolff, 1994, str. 161).

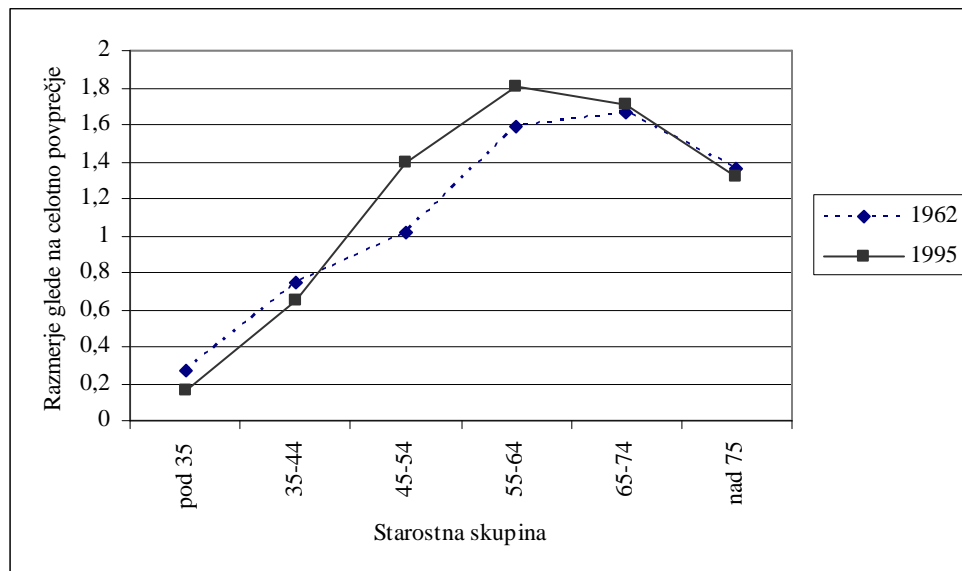
Tabela 6: Razmerje med povprečnim neto premoženjem posamezne starostne skupine in celotnim povprečjem v ZDA v letih 1962, 1983, 1989 in 1995

	1962	1983	1989	1995
Skupaj	1,00	1,00	1,00	1,00
Pod 35	0,27	0,20	0,28	0,16
35 – 44	0,75	0,70	0,71	0,65
45 – 54	1,02	1,52	1,47	1,39
55 – 64	1,59	1,67	1,58	1,81
65 – 74	1,67	1,95	1,63	1,71
Nad 75	1,36	1,06	1,34	1,32
Pod 45	0,50	0,40	0,48	-
45 – 69	1,35	1,73	1,57	-
Nad 70	1,46	1,21	1,39	-

Vir: Wolff, 1994, str. 162; Wolff, 1998, str. 142.

Rezultati tabele 6 v splošnem sledijo ugotovitvam modela življenjskega cikla, saj je krivulja z deležem povprečnega neto premoženja posamezne starostne skupine v celotnem povprečju na ordinatni osi in starostjo na abscisni osi grbaste oblike.

Slika 1: Razmerje med povprečnim neto premoženjem starostne skupine in celotnim povprečnim premoženjem v ZDA leta 1962 in 1995

Vir: Wolff, 1994, str. 162.

Obdobje od začetka osemdesetih do leta 1995 kaže na premik premoženja iz rok mlajših k starejšim gospodinjstvom. Relativno premoženje najmlajših je padlo na 16% celotnega povprečja, starim med 35 in 44 let pa na 65% celotnega povprečja. Nasprotno se je najstarejšim gospodinjstvom premoženje povečalo na 132% celotnega povprečja (Wolff, 1998, str. 143).

V ZDA so prisotne tudi velike rasne razlike v vrednosti premoženja med gospodinjstvi. Premoženje med ne-belimi gospodinjstvi se porazdeljuje še bolj neenakomerno kot med belimi. Ginijev koeficient za neto premoženje je pri ne-belih gospodinjstvih znašal 0,9, povprečno premoženje teh gospodinjstev je leta 1989 doseglo komaj 30% tistega med belimi gospodinjstvi, razmerje med medianama pa je bilo 0,05. Največji razlog za rasne razlike so manjše količine podedovanega premoženja in omejitve pri pridobivanju posojil in hipotek (Wolff, 1994, str. 165).

V nadaljevanju je predstavljena sestava premoženja gospodinjstev, se pravi iz katerih vrst premoženja je sestavljeno. Na to najbolj vplivata starost gospodinjstva in velikost premoženja gospodinjstva, zato je sestava prikazana po različnih starostnih razredih in nadalje tudi za različno premožna gospodinjstva. Pri vplivu velikosti premoženja so na koncu predstavljeni še deleži posameznih vrst premoženja, ki so v lasti najpremožnejšega odstotka gospodinjstev. Tabela 7 na str. 12 tako pokaže strukturo premoženja gospodinjstev. Najpomembnejša oblika v vseh preučevanih letih so stanovanja, v letu 1989 so predstavljali 28,5% bruto premoženja

gospodinjstva, pri čemer je neto vrednost lastniških stanovanj zaradi dolgov predstavljala le 20,3% bruto premoženja. Drug pomemben kazalnik je delež gospodinjstev z lastnim domom - po podatkih U.S. Bureau of the Census se je delež povečal iz 55% leta 1950 na 63,5% leta 1985.

Splošno gledano, se je v letih 1962-89 premoženje preusmerilo iz finančnih imetij in delnic (depoziti, obveznice, delnice, skladi), njihov delež je padel iz 52% na 38%, k nepremičninam in nekorporiranim podjetjem, katerih delež je zrasel iz 48% na 59% (Wolff, 1994, str. 168). Delež pokojninskih računov (vsota IRA, Keogh shem, 401(k) shem, zbrano premoženje v pokojninskih shemah z vnaprej določenimi prispevki) se je v obdobju 1983-95 povečal iz 1,5% na 9% bruto premoženja, medtem ko se je delež vseh depozitov (transakcijski računi, vezane in hranilne vloge, sklad denarnega trga in potrdila o vlogi) znižal za enak znesek iz 15% na dobrih 7%. Wolff zato pravi, da so gospodinjstva hranilne vloge substituirala z neobdavčenimi pokojninskimi računi (Wolff, 1998, str. 137).

Tabela 7: Delež posameznega premoženja v celotnem bruto premoženju gospodinjstev v ZDA v letih 1962, 1983 in 1989

Leto	Bruto lastniško stanovanje	Druge nepremičnine	Nekorporirana podjetja	Likvidna sredstva	Obveznice	Delnice	Skladi	Skupaj*	Dolg	Neto vrednost stanovanja
1962	26,0	6,3	15,4	19,6	7,7	19,8	4,7	99,4	14,1	17,6
1983	30,1	14,9	18,8	18,9	4,2	9,0	2,6	98,7	13,1	23,8
1989	28,5	13,2	16,2	17,1	5,8	11,6	3,1	95,5	14,1	20,3

Nekorporirana podjetja – neto lastniški kapital v nekorporiranih kmetijskih in ne-kmetijskih podjetjih

Likvidna sredstva – denar, gotovina, vloge na vpogled, hranilne in vezane vloge, sklad denarnega trga, odkupna vrednost zavarovanj in pokojninskih shem, Keogh shem, IRA

Obveznice – vrednostni papirji (podjetniške obveznice, državne obveznice, kratkoročni dolžniški instrumenti, blagajniški zapisi)

Delnice – delnice podjetij, vzajemni skladi

Skladi – delnice v osebnih skladih

Dolg – hipoteka, obroki, potrošniški dolg in drugi dolgovi

Neto vrednost stanovanja – Razlika med bruto vrednostjo stanovanja in hipoteko

* Vsota ni 100%, ker so »druga imetja« izključena iz analize.

Vir: Wolff, 1994, str. 167.

Sestava premoženja je odvisna od velikosti premoženja gospodinjstva, kot je to razvidno iz tabele 8. Po pričakovanjih je delež lastniškega stanovanja v celotnem bruto premoženju gospodinjstva tem večji, čim manjše je celotno premoženje gospodinjstva. Pri najmanj premožnih 40% gospodinjstev je tega premoženja za 60%, neto vrednost stanovanja pa zaradi dolgov predstavljala le 27%.

Presenetljivo ima najbogatejša polovica odstotka gospodinjstev polovico premoženja v obliki lastniškega kapitala nekorporiranih podjetij in nepremičnin kot obliko naložbe, medtem ko le

30% v obliki delnic, skladov in vrednostnih papirjev. Wolff zato trdi, da so bila majhna podjetja in ustvarjanje dobička z nepremičninami pot do velikih bogastev v osemdesetih, medtem ko to ni toliko veljalo za delnice in vrednostne papirje (Wolff, 1994, str. 169).

Razlike pri sestavi premoženja so odvisne tudi od starosti gospodinjstva. Delež bruto lastniškega stanovanja v celotnem bruto premoženju je leta 1989 padel iz 41% pri mlajših od 35 let na 22% pri starejših od 75 let (delež neto vrednosti stanovanja je bil vseskozi konstanten, okoli 20%). Padajoči trend je beležil tudi delež dolga, ki ga je pri najmlajših za 32% in pri najstarejših za slaba 2%. Z višanjem starosti pa raste delež likvidnih sredstev (od 12% pri najmlajših na 21% pri najstarejših), obveznic (od dobrega 1% na 14%) ter skladov in delnic (iz 9% na 26%) (Wolff, 1994, str. 171).

Tabela 8: Delež posameznega premoženja v celotnem bruto premoženju gospodinjstev v ZDA leta 1989

Vrednost neto premoženja po percentilnih skupinah	Bruto lastniška stanovanja	Druge nepremičnine & nekorporir. podjetja	Likvidna sredstva	Obveznice	Skladi in delnice	Dolg	Neto stanovanje	Delež dolga v	
								Neto premoženju	Dohodku družine
Najvišjih 0,5%	5,4	49,5	9,6	10,1	20,1	4,5	4,4	4,7	67,7
Naslednjih 0,5%	10,0	32,9	15,0	8,6	27,2	4,4	8,6	4,6	63,3
Naslednjih 9%	21,8	31,0	18,3	5,7	17,7	8,2	17,1	8,9	77,0
Naslednjih 10%	47,0	15,4	25,1	2,8	7,1	13,7	36,8	15,9	70,1
Naslednjih 40%	62,4	10,0	19,7	1,5	3,5	27,2	41,2	37,4	80,8
Spodnjih 40%	57,3	15,2	19,8	1,4	2,7	73,2	27,6	-308,8	81,1
Skupaj	28,5	29,4	17,1	5,8	14,7	14,1	20,3	16,5	78,2

Vir: Wolff, 1994, str. 170.

Razlike med bogatimi in srednjimi sloji se lahko opiše tudi z deležem posamezne vrste premoženja, ki pripada določenemu številu gospodinjstev. Leta 1995 je najbogatejši odstotek gospodinjstev (to so gospodinjstva s premoženjem nad 2,4 mio. USD v tekočih cenah) imel v lasti polovico vsega premoženja v delnicah in vzajemnih skladih (spodnjim 90% gospodinjstev je pripadlo dobrih 11%), polovico premoženja v skladih (spodnjim 90% spet samo 11%) in okoli dve tretjini vseh vrednostnih papirjev in lastniškega kapitala nekorporiranih podjetij (nasprotno je najrevnejših 90% imelo v lasti 10% prvih in 8% drugih). Na drugi strani so postavke, ki so bile bolj enakomerno porazdeljene. Spodnjih 90% gospodinjstev (s premoženjem pod 352.000 USD) je imelo v lasti dve tretjini lastniških stanovanj (najbogatejši odstotek le 7%), dobro polovico odkupne vrednosti življenjskega zavarovanja (16% je pripadlo prvemu odstotku) in 38% vrednosti pokojninskih računov (17% je šlo prvemu odstotku). Najenakomerneje je bil porazdeljen dolg, kjer je približno 71% dolga

pripadlo spodnjim 90% gospodinjstev. V celotnem obdobju 1983-95 je bilo z zgornjega vidika le malo sprememb (Wolff, 1998, str. 139).

Wolff izpostavi tri razloge, ki lahko pojasnijo večanje neenakosti v osemdesetih letih (Wolff, 1994, str. 172):

- 1) V tem obdobju se je povečevala neenakost v dohodkih. Ker se del premoženja ustvari tudi z varčevanjem, večja neenakost v dohodkih pomeni tudi večjo neenakost v premoženju. Istočasno so po letu 1982 v ZDA zmanjšali davčne stopnje za višje dohodkovne razrede ter s tem povečali razpoložljivi dohodek gospodinjstev z višjimi dohodki. Zmanjšanje dohodkovne neenakosti v obdobju 1989-95 naj bi bilo odločilno, da se koncentracija premoženja ni večala tako hitro kot v osemdesetih.
- 2) Drugi faktor so spremembe v relativnih cenah premoženj. Če se sestava premoženja po premoženjskih razredih razlikuje, sprememba relativnih cen vpliva na neenakost porazdelitve. V primeru, da večino premoženja manj premožnih predstavlja lastniško stanovanje in večino premoženja bolj premožnih delnice, potem bo relativni dvig cen delnic glede na ceno stanovanj povzročil premik porazdelitve premoženja v korist bogatejših slojev in s tem povečal neenakost. Prav to se je med leti 1983-89 tudi zgodilo, saj so cene delnic rasle z 11,7% na leto, cene stanovanj pa z 8,4% (v obdobju 1962-83 so cene stanovanj rasle hitreje kot cene delnic).
- 3) Stopnja inflacije vpliva na neenakost preko obsega zadolženosti gospodinjstva. Če je inflacija visoka, bo realni dolg relativno bolj depreciral pri manj premožnih, kar bo znižalo neenakost v premoženju. To se je zgodilo v obdobju 1962-83, ko so cene rasle 5,7% na leto, v obdobju 1983-89 pa s 3,7 % na leto (rast cen je merjena z indeksom cen na drobno).

Posebno mesto pri vplivu na koncentracijo premoženja gre vplivu podjetništva, ki ga je lepo opisal Quadrini. Trdi, da je premoženje izrazito koncentrirano v rokah podjetnikov, ter da smo v primeru podjetnikov priča večji mobilnosti navzgor - pri tem so podjetniki definirani kot družine z lastno dejavnostjo, delavci pa so vse ostale družine. Dejstvo, da podjetniške družine posedujejo več premoženja, razlaga s tem, da je za ustanovitev lastnega podjetja potrebno vložiti tudi lastna sredstva, zato so samo tisti z zadostnim začetnim premoženjem lahko ustanovili dobičkonosno podjetje. Velja pa tudi obratno: družine v podjetništvu imajo več premoženja, ker več varčujejo (Quadrini, 1999, str. 1).

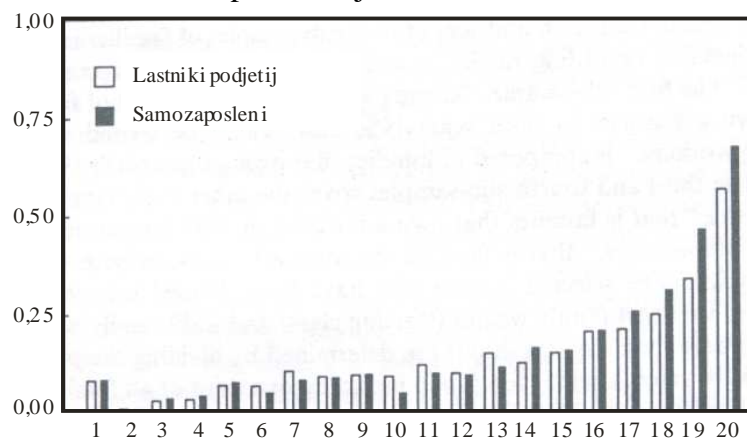
Izkazalo se je, da imajo podjetniki višje razmerje med premoženjem in dohodkom kot ostali, in zato tudi višje stopnje varčevanja. Statistično značilno dokazano višje razmerje med premoženjem in dohodkom pri podjetniških družinah je Quadrini potrdil na podatkih Panel Study of Income Dynamics (PSID) in SCF. Podjetniške družine so deležne tudi večje prehodnosti v višje razrede tudi v primeru razmerja med premoženjem in dohodkom (s tem se izključi vpliv dohodka).

Glavni vir podatkov je PSID, družinsko premoženje pa vključuje vsoto neto vrednosti naslednjih komponent: hišo, druge nepremičnine, vozila, nekorporirana podjetja, delnice,

tekoče račune in drugo, vrednosti pa se nanašajo na povprečno vrednost iz let 1984 in 1989. Uporablja dva pojma: lastniki podjetja in samozaposleni. Po prvi definiciji so podjetniške družine tiste, ki imajo svoje podjetje ali imajo finančni vložek v nekem podjetju. Po drugi definiciji gre za družine, kjer je vodja družine samozaposlen, zato ta definicija izključuje tiste družine, kjer vodja družine ni aktiven (Quadrini, 1999, str. 4).

Po prvi definiciji je bilo v letu 1989 skoraj 15% vseh družin takih, ki so se ukvarjale s podjetništvom. Zaslužile so 25% vsega dohodka, v lasti so imele 46% vsega premoženja (Quadrini, 1999, str. 6). Delež samozaposlenih je tudi po SCF oceni okrog 15%, med najpremožnejšim odstotkom gospodinjstev je bilo leta 1995 takih celo 71% (Wolff, 1998, str. 146).

Slika 2: Delež družin v ZDA, ki so se ukvarjale s podjetništvom v osemdesetih letih glede na velikost premoženja*

* Deleži so rezultat povprečnih vrednosti iz let 1984 in 1989, vsak premoženjski razred pa vključuje 5% vseh gospodinjstev.

Vir: Quadrini, 1999, str. 4.

Dlje ko je družina v podjetništvu, več premoženja lahko akumulira. Dolžina časa, ko je družina v podjetništvu, se lahko spremlja preko vstopnih in izstopnih stopenj iz podjetništva (to merilo je sicer dobro le v primeru, ko je verjetnost podjetništva pri vseh družinah enaka). Tabela 9 na str. 16 prikazuje povprečne letne vstopne in izstopne stopnje v obdobju 1973-92. Izstopna stopnja iz podjetništva za celotni vzorec podjetnikov je velika, če pa se upošteva podskupino gospodinjstev z večletnimi izkušnjami, pri katerih je verjetnost izstopa majhna in verjetnost ponovnega vstopa velika, je hitrost obračanja v skupini podjetnikov nizka in vztrajnost visoka – to pa je razlog, da lahko omejena skupina gospodinjstev akumulira veliko premoženja. Nizko hitrost obračanja družin v podjetništvu se pripisuje dejstvu, da pridobljene izkušnje ob propadu podjetja niso izgubljene ter že prej navedeni ugotovitvi, da se s podjetništvom lažje začnejo ukvarjati bogatejše družine in imajo zato na voljo več sredstev za ponoven vstop (Quadrini, 1999, str. 12).

Tabela 9: Izstopne in vstopne stopnje iz in v podjetništvo v ZDA kot povprečne vrednosti v obdobju 1973-92

	Izstopne stopnje		Vstopne stopnje
Lastniki podjetja			
Vse podjetniške družine	24,2	Vse delavske družine	3,7
Z enoletnim stažem	44,7	Brez podjetniških izkušenj	2,6
Z dvoletnim stažem	30,8	S podjetniškimi izkušnjami	23,1
S tri ali več letnim stažem	13,4		

Vir: Quadrini, 1999, str. 13.

Tabela 10 prikazuje povprečne dohodke in premoženja pri različnih velikostih dohodka ločeno za delavske družine in tiste, ki se ukvarjajo s podjetništvom. Lepo se vidi, da je razmerje med premoženjem in dohodkom gospodinjstva za celotni vzorec skoraj še enkrat višje pri podjetniških družinah.

Tabela 10: Porazdelitev povprečnih dohodkov in premoženj za delavske družine in tiste, ki se ukvarjajo s podjetništvom (lastniki podjetij) glede na višino dohodka v ZDA leta 1989 (v USD)

Decilni razred	Delavci			Podjetniki		
	Delež (v %)	Dohodek	Premoženje	Delež (v %)	Dohodek	Premoženje
Prvi	9,6	4.848	17.476	0,3	-6.876	240.091
Drugi	9,6	10.197	43.512	0,5	11.251	30.241
Tretji	9,3	16.381	55.176	0,7	16.873	143.362
Četrty	8,9	22.600	76.462	1,2	22.672	108.653
Peti	8,7	28.578	88.870	1,2	28.704	138.094
Šesti	8,6	35.168	98.378	1,4	35.776	163.320
Sedmi	8,7	43.049	102.318	1,3	43.211	197.054
Osmi	8,0	53.084	116.511	2,0	52.664	219.134
Deveti	7,7	67.434	189.626	2,3	67.688	384.083
Deseti	6,0	116.356	338.844	4,0	150.442	1.301.010
Skupaj	85,1	35.940	102.414	14,9	70.160	503.971

Vir: Quadrini, 1999, str. 18.

3.2. VELIKA BRITANIJA

Za ozemlje današnje Velike Britanije obstaja več virov, ki skušajo prikazati sliko o razporeditvi premoženja, a so na žalost večinoma spet neprimerljivi - za obdobje pred letom 1960 sta na voljo dva vira podatkov, oba pa črpata iz podobnih avtorjev. Pri tabeli 11 na str. 17 je treba upoštevati, da se podatki nanašajo na ozemlje Anglije in Walesa in osebe starejše od 25 let, za osebe ki niso zajete po metodi davka na dediščino, pa se predpostavlja, da nimajo premoženja.

Na prvi pogled bi se zdelo, da je Velika Britanija na dobri poti k zmanjšanju neenakosti, a Burghes opozarja, da četudi je delež premoženja najbogatejšega odstotka prebivalstva vseskozi padal, so močno pridobile skupine tik pod njimi. Zato pravi, da se redistribucija ni zgodila med revnimi in bogatimi, ampak med bogatimi in zelo bogatimi, deloma kot posledica redistribucije znotraj družin (Burghes, 1979, str. 18).

Tabela 11: Delež premoženja v lasti posameznih percentilnih skupin za Anglijo skupaj z Walesom po posameznih letih

Delež posameznikov	1911-13	1954	1960
Najbogatejši 1%	69	43	42
Najbogatejših 5%	87	71	75
Najbogatejših 10%	92	79	83
Spodnjih 90%	8	21	17

Vir: Burghes, 1979, str. 18.

Podatki iz Davčne uprave (Inland Revenue) predstavljajo dober vir podatkov o premoženju po letu 1960. Na podlagi davka na dediščino predstavijo podatke o znesku premoženja v državi, njegovi porazdelitvi in sestavi. Pri tej metodi so umrli v vsakem letu vzeti kot vzorec živečih, nakar se podatke pomnoži z multiplikatorji smrtnosti (to so recipročne vrednosti stopenj smrtnosti) glede na starost in spol, da se dobi oceno premoženja pri živečih.

Podatki v tabeli 12 na str. 18 so za vsako leto razdeljeni v več stolpcev, nanašajo pa se na Veliko Britanijo in na starejše od 18 let. V prvem stolpcu vsakega leta (t.i. A-serija) so predstavljene ocene porazdelitve premoženja spet samo med tistimi, ki so bili zajeti po metodi davka na dediščino. Če je nekdo posedoval zelo malo ali nič premoženja, oz. zanj niso obstojali podatki, v raziskavo ni bil vključen. Takega prebivalstva je bilo v Veliki Britaniji po mnenju Davčne uprave skoraj polovico, zato drugi stolpec vsakega leta predstavlja oceno porazdelitve pri predpostavki, da vsi ki niso bili zajeti v prvem stolpcu, nimajo premoženja (t.i. B-serija). Ti rezultati zato kažejo bolj ekstremno sliko in hkrati predstavljajo zgornjo mejo (Burghes, 1979, str. 21). Pri Royal Commission so na podlagi bilance premoženja pripravili oceno porazdelitve premoženja, ki vključuje tudi izključene pri A-seriji in B-seriji. Ti podatki so v tretji koloni za leti 1972 in 1974 (t.i. C-serija). Celotnega premoženja je bilo po oceni Davčne uprave za okoli 190 tisoč milijard GBP, pri Royal Commission pa so ga ocenili na okoli 240 tisoč milijard GBP (Burghes, 1979, str. 26).

Pri Royal Commission so kasneje predstavili še serijo D, ki je vključevala tudi poklicne pokojninske sheme (po aktuarski vrednosti). Delež premoženja v lasti najpremožnejše desetine bi se znižal iz 60% na 55%, za toliko bi se povečal delež spodnjim 90%, če bi imel pravico do poklicnih pokojninskih shem vsak posameznik - v resnici pa je bilo takega prebivalstva le za tretjino. Serija E je poleg poklicnih pokojninskih shem vključila še državne pokojnine. Delež premoženja najpremožnejše desetine bi padel iz 55% na 39,5%, kar bi bila

spet pridobitev spodnjih 90%, a so spet predpostavljali, da ima do državne pokojnine pravico vsak posameznik (Burghes, 1979, str. 28).

Še korak naprej v metodologiji je napravil Alan Harrison, ki je vse že našteje probleme v zvezi z merjenjem porazdelitve razdelil v skupine od A do D in potem opazoval vpliv vsakega dejavnika posebej (A-multiplikator smrtnosti; B-nevključene osebe; C-razlike zaradi različnega merjenja premoženja; D-drugo manjkajoče premoženje) (Harrison, 1979, str. 31). Prednost tega pristopa je v tem, da se lahko ločeno opazuje vpliv prilagoditev B in D, medtem ko je pristop pri Royal Commission prilagodil oboje hkrati. Pri C kategoriji, ki se nanaša na oblike premoženja kot so police življenjskega zavarovanja in poklicne pokojninske sheme, je ločil C1 (vrednost ob realizaciji, oz. vrednost ob prodaji na trgu) in C2 (vrednost pri predpostavki, da ga lastnik ne bo prodal). Harrisonova metoda več premoženja pripiše najbogatejšim slojem prebivalstva, njihov delež pa je po vseh opravljenih prilagoditvah približno 3 odstotne točke višji, če se upošteva C1 in ne C2. Harrisonovi rezultati so za leto 1972 pri predpostavki C1 predstavljeni v četrtem stolpcu. Ne glede na vse prilagoditve je Harrison zaključil, da je bila porazdelitev v začetku sedemdesetih podobna tisti iz zgodnjih šestdesetih (Harrison, 1979, str. 40). Drži pa, da se je delež premoženja v lasti najbolj bogatih v 20. stoletju vztrajno manjšal do konca sedemdesetih.

Tabela 12: Delež premoženja v lasti posameznih percentilnih skupin v Veliki Britaniji v letih 1960, 1970, 1972 in 1974

Delež posameznikov	1960		1970		1972				1974		
	A	B	A	B	A	B	C	Har.	A	B	C
Najbogatejši 1%	28,4	38,2	20,7	29,0	22,1	29,9	28,1	34,7	18,4	25,3	25,0
Najbogatejših 5%	50,9	64,3	40,9	56,3	41,8	56,3	53,9	58,2	36,7	49,9	47,4
Najbogatejših 10%	63,1	76,7	51,9	70,1	53,8	71,9	67,3	71,2	49,0	66,0	61,5
Najbogatejših 20%	76,2	89,8	66,4	89,0	68,5	89,2	82,4	-	64,9	85,5	78,1
Spodnjih 80%	23,8	10,2	33,6	11,0	31,5	10,8	17,6	-	35,1	14,5	21,9
Gini koef.	0,73	0,89	0,65	0,86	0,66	0,86	-	-	0,63	0,83	-

Vir: Burghes, 1979, str. 20, 26; Harrison, 1979, str. 37.

V osemdesetih letih so v Veliki Britaniji drastično padle stopnje varčevanja, kar bi lahko bilo posledica demografskih sprememb, rasti produktivnosti in neenakosti v dohodkih gospodinjstev. Pojavljale so se skrbi, da baby boom generacija, tedaj ravno v srednjih letih, ne varčuje dovolj za svojo starost. Pri tem so situacijo zaostrovala polemike, v kolikšni meri naj država v prihodnje še skrbi za socialno varnost svojih državljanov (Banks, Tanner, 1996, str. 37). Zato sledeča raziskava analizira varčevanje gospodinjstev in stopnje lastništva posameznih oblik premoženja skozi čas. Raziskava je osnovana na podatkih Ankete o izdatkih gospodinjstev (Family Expenditure Survey – FES), kjer vsako leto analizirajo okoli 7.000 gospodinjstev (Banks, Tanner, 1996, str. 46).

Tabela 13: Porazdelitev finančnega premoženja v Veliki Britaniji leta 1991

Razred (v GBP)	Delež gospodinjstev (v %)
Manj kot 1.500	56
1.500 – 20.000	26
Več kot 20.000	15

Vir: Banks, Tanner, 1996, str. 46.

Na podlagi dohodkov in izdatkov gospodinjstev se lahko izračunajo stopnje varčevanja za celotno prebivalstvo in posamezne skupine (definicija dohodkov in izdatkov je v prilogi v tabeli 5). Za celotni vzorec stopnja varčevanja pri povprečnem dohodku in povprečni porabi znaša 8,4%, kar se ujema tudi z ugotovljeno agregatno stopnjo varčevanja za zasebni sektor v Veliki Britaniji v višini 9,4%. Med posameznimi demografskimi skupinami so velike razlike, v grobem pa stopnje varčevanja rastejo s starostjo gospodinjstva (Banks, Tanner, 1996, str. 49).

Tabela 14: Delež gospodinjstev s posamezno vrsto premoženja/dolga v Veliki Britaniji v letih 1994-95

Vrsta premoženja	Delež gospodinjstev
Lastniško stanovanje	0,67
Finančno premoženje	0,80
Življenjsko zavarovanje	0,52
Posojilo	0,29
Hipoteka	0,44
Finančno premoženje	
Vloga v stanovanjski banki	0,63
Depoziti v banki	0,30
Nacionalni varčevalni produkti	0,11
Delnice	0,27

Nacionalni varčevalni produkti - navadni in investicijski računi skupaj

Delnice - državne obveznice, investicijski skladi za naložbe v vrednostne papirje, delnice in obveznice

Vir: Banks, Tanner, 1996, str. 50, 51 in 53.

Pri proučevanju pogostosti lastništva določene oblike premoženja po demografskih značilnostih velja, da gospodinjstvo poseduje stanovanje, če je popoln lastnik nepremičnine, ali pa jo ima pod hipoteko. V postavko finančnega premoženja je vključeno, če ima vsaj en član gospodinjstva vsaj eno finančno imetje, v postavko življenjskega zavarovanja pa v primeru, da ima vsaj en član sklenjeno življenjsko zavarovanje. Tudi delež gospodinjstev s posameznim premoženjem se po demografskih skupinah močno razlikuje in je detajlno prikazano v prilogi (tabela 5). V splošnem se verjetnost, da bo gospodinjstvo imelo določeno vrsto premoženja s starostjo do upokojitve povečuje. Verjetnost lastništva je pri poročenih parih večja pri vsakem premoženju od tiste pri neporočenih, gospodinjstva z otroki pa zaostajajo za gospodinjstvi brez otrok (Banks, Tanner, 1996, str. 50). Bančni računi in vloge v stanovanjskih bankah so finančna premoženja v lasti največ gospodinjstev. Podatki o

zadolženosti gospodinjstev kažejo, da so mlajši poročeni bolj verjetno zadolženi ter z večjim delom neodplačane hipoteke (Banks, Tanner, 1996, str. 52).

Pri interpretaciji podatkov je treba biti previden, saj ni nujno, da se vpliv starosti gospodinjstva (npr. deakumulacije premoženja) lahko loči od generacijskega vpliva (npr. manjše verjetnosti lastništva oblike premoženja pri vseh starostih kot pri mlajših generacijah). Namen tabele 15 je zato prikazati, kako se verjetnosti lastništva finančnih oblik spreminjajo skozi čas in s starostjo gospodinjstva. Če je leta 1973 vsaj eno finančno obliko posedovalo 45% gospodinjstev starih med 26-30 let, je v tej generaciji leta 1993, ko je bila stara 46-50 let, odstotek lastništva narasel na 71%. Na drugi strani je leta 1973 samo 51% gospodinjstev starih 46-50 let posedovalo vsaj eno finančno obliko premoženja (Banks, Tanner, 1996, str. 54). Tudi v primeru upokojencev postane jasno, da njihove nižje verjetnosti lastništva stanovanja niso posledica deakumulacije, ampak dejstva, da starejše generacije v splošnem manj verjetno posedujejo premoženje skozi celotno življenjsko obdobje kot njihovi mlajši in bogatejši vrstniki (Banks, Tanner, 1996, str. 57).

Tabela 15: Delež gospodinjstev s posameznim tipom premoženja, po starostnih razredih v Veliki Britaniji v letih 1973 in 1993

Starost vodje	Delež s finančnimi imetji		Delež z delnicami		Delež z lastniškim stanovanjem		Delež z življ. zavarovanjem	
	1973	1993	1973	1993	1973	1993	1973	1993
21 – 25	0,44	0,49	0,04	0,08	0,40	0,43	0,74	0,50
26 – 30	0,45	0,55	0,06	0,12	0,55	0,60	0,82	0,66
31 – 35	0,43	0,58	0,06	0,16	0,57	0,67	0,83	0,72
36 – 40	0,43	0,61	0,07	0,22	0,58	0,71	0,85	0,73
41 – 45	0,47	0,68	0,08	0,23	0,53	0,77	0,89	0,76
46 – 50	0,51	0,71	0,09	0,30	0,52	0,80	0,87	0,81
51 – 55	0,54	0,67	0,11	0,28	0,50	0,77	0,87	0,72
56 – 60	0,57	0,70	0,12	0,29	0,49	0,74	0,85	0,73
61 – 65	0,56	0,73	0,10	0,33	0,44	0,70	0,81	0,65
66 – 70	0,53	0,76	0,10	0,27	0,42	0,64	0,75	0,59
71 – 75	0,53	0,76	0,11	0,23	0,41	0,60	0,68	0,54
76 – 80	0,47	0,75	0,13	0,18	0,42	0,57	0,58	0,45
Skupaj	0,50	0,66	0,09	0,22	0,49	0,67	0,80	0,65

Vir: Banks, Tanner, 1996, str. 55-58.

Pri pogostosti lastništva delnic so bili Angleži priča skoraj trikratnemu porastu med leti 1983-88. Banks in Tannerjeva to pripisujeta velikemu številu privatiziranih javnih podjetij in stanovanjskih bank, kar je povečalo verjetnost lastništva delnic, na voljo je bilo več informacij o nakupu in prodaji delnic. Drugi razlog za večji delež gospodinjstev z delnicami je možnost sodelovanja na trgu delnic preko Personal Equity Plan - PEP (Banks, Tanner, 1996, str. 55).

Raziskava FES vsebuje podatke še za eno imetje – TESSA (Tax-Exempt Special Savings Account). Ta instrument je bil ustanovljen leta 1990 z namenom približati malim varčevalcem srednjeročno varčevanje. Posameznik je lahko v začetku investiral v stanovanjske banke 3.000 GBP, obresti pa so bile neobdavčene, v kolikor so bila sredstva na računu vsaj pet let. Do leta 1995 je bilo odprtih preko štiri milijone teh računov, izkazalo pa se je, da je instrument priljubljen predvsem med starejšimi gospodinjstvi z višjimi dohodki (Banks, Tanner, 1996, str. 59).

V prilogi (tabela 17) so predstavljeni najnovejši podatki o porazdelitvi in sestavi premoženja posameznikov iz Davčne uprave za leto 2002 (t.i. serija C), ki pokažejo, da se je neenakost v premoženju od začetka devetdesetih spet pričela večati.

3.3. NEMČIJA

Nemška vlada je v sodelovanju s 23 institucijami leta 2001 predstavila rezultate obsežne raziskave o življenjskih pogojih v Nemčiji, ki je med drugim vključevala tudi analizo porazdelitve premoženja. Javnost je bila presenečena nad neenakomerno porazdelitvijo dohodkov, dohodkov iz premoženja in premoženja. Porazdelitev bi bila še bolj neenakomerna, če bi bila vključena tudi najbogatejša gospodinjstva, to so tista z letnim dohodkom nad 420.000 DEM. Predstavitev porazdelitve premoženja temelji na anketah o dohodkih in premoženju Državnega urada za statistiko (EVS) (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 48).

Velikost skupnega zasebnega neto premoženja gospodinjstev je konec leta 1999 po ocenah nemške Zvezne banke znašala neto 14,6 tisoč milijard DEM, medtem ko so ga pri EVS leta 1998 ocenili v višini 8,2 tisoč milijard DEM. Razliko med vrednostima pripisujejo predvsem različni definiciji pojma premoženje in zato rezultatom opravljene raziskave ne pripisujejo nenatančnosti. Četrtno razlike pripisujejo temu, da so vprašana gospodinjstva navedla prenizko vrednost svojega premoženja, ter da med sto in dvesto tisoč gospodinjstev z letnimi prihodki nad 420.000 DEM v raziskavo ni bilo vključenih. Dve tretjini razlike pa pripisujejo dejstvu, da premoženja kot so trajne dobrine (avtomobili, pohištvo,...), pravice iz pokojninskega zavarovanja in zavarovanj za škodo, gotovina, denar na tekočih računih, gospodarsko premoženje podjetnikov posameznikov in premoženje zasebnih organizacij v EVS niso bila vključena (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 287).

Zaradi zgodovinskih razlogov raziskava v veliki meri ločeno analizira vzhodni in zahodni del Nemčije. Vzrok velikim razlikam pripisujejo dejstvu, da je bil pomen zasebne lastnine na Vzhodu manjši kot na Zahodu - povprečno neto premoženje na Zahodu je bilo 254.000 DEM, na Vzhodu le 88.000 DEM, razlika je posebej izrazita pri srednjih slojih. V obdobju 1993-98 se je Gini koeficient za neto premoženje v zahodni Nemčiji zvišal iz 0,63 na 0,65, v vzhodni Nemčiji pa se je znižal iz 0,73 na 0,69 (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 299).

Tabela 16 in tabela 17 kažeta porazdelitev premoženja po kvintilnih razredih ločeno za staro (zahodna Nemčija) in novo državo (vzhodna Nemčija). V stari državi so nepremičnine predstavljale 76% vrednosti bruto premoženja (35% v prvem kvintilnem razredu in skoraj 80% v najvišjem kvintilnem razredu), denarno premoženje približno 17% (41% v prvem kvintilnem razredu in 15% v petem kvintilnem razredu), življenjsko zavarovanje 7% (v prvem kvintilnem razredu 24% in 6% v petem) in dolgovi 14% (184% v prvem kvintilnem razredu in 9% v petem). Delež gospodinjstev, ki imajo v lasti nepremičnine, je bil na Zahodu 49% in na Vzhodu 34% (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 49).

Tabela 16: Povprečna vrednost posameznega premoženja po kvintilnih razredih v stari državi leta 1998 (v tisoč DEM)

	Skupaj	Prvi	Drugi	Tretji	Četrty	Peti
Denarno premoženje	49,9	2,0	16,1	49,6	49,5	132,5
+ življ. zavarovanje	21,2	1,2	6,9	19,0	23,4	55,8
+ nepremičnine	225,9	1,6	7,6	103,8	319,2	697,2
= bruto premoženje	297,1	4,8	30,6	172,5	392,1	885,4
- stanovanjski, potrošniški dolg	43,3	8,8	8,3	53,1	64,9	81,5
= neto premoženje	253,8	-4,0	22,3	119,4	327,2	804,0

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 49.

Tabela 17: Povprečna vrednost posameznega premoženja po kvintilnih razredih v novi državi leta 1998 (v tisoč DEM)

	Skupaj	Prvi	Drugi	Tretji	Četrty	Peti
Denarno premoženje	26,4	1,6	8,0	24,0	46,5	51,8
+ življ. zavarovanje	5,5	1,0	3,0	5,6	8,2	9,9
+ nepremičnine	77,0	1,3	2,3	9,7	62,4	309,4
= bruto premoženje	109,0	3,9	13,3	39,4	117,2	371,0
- stanovanjski, potrošniški dolg	20,6	5,9	3,2	8,7	29,3	55,7
= neto premoženje	88,4	-2,0	10,1	30,7	87,9	315,3

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 49.

Varčevanje, stanovanjsko varčevanje, vrednostni papirji, vezane vloge in premoženje, zbrano preko življenjskega zavarovanja (bruto denarno premoženje) je leta 1998 za celotno Nemčijo znašalo 2,3 tisoč milijard DEM. Denarno premoženje je bilo najbolj enakomerno porazdeljeno, saj je imelo preko tri četrtine gospodinjstev vsaj eno hranilno knjižico, dobra polovica je imelo eno življenjsko zavarovanje in dobra polovica je imelo vrednostne papirje in vezane vloge. V stari državi je imelo gospodinjstvo v povprečju 71.000 DEM denarnega premoženja in v novi 32.000 DEM. Na Zahodu je imelo 25% gospodinjstev manj kot 8.000 DEM bruto denarnega premoženja, na Vzhodu pa manj kot 6.000 DEM. Spodnja polovica gospodinjstev je imelo v stari državi manj kot 33.000 DEM, v novi državi pa manj kot 19.000 DEM. Delež gospodinjstev z delnicami je na Zahodu 18% (za samozaposlene 25%, za

neaktivne in brezposelne 13% in delojemalce 20%) in na Vzhodu 11% (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 290).

Tabela 18 prikazuje velikost premoženja in dohodka, ker je neenakomernost v porazdelitvi premoženja velikokrat posledica v porazdelitvi dohodka. Če bi se vrednost premoženja spremljala v odvisnosti od višine dohodka, oboje po kvintilnih razredih, bi v zahodni Nemčiji 10% gospodinjstev pripadalo zgornjim 20% po premoženju in hkrati zgornjim 20% po dohodku. Ta desetina gospodinjstev je imela leta 1998 v povprečju 920.000 DEM premoženja in skupaj 37% vsega zasebnega premoženja (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 55).

Tabela 18: Vrednosti premoženj in dohodkov zahodnonemških gospodinjstev po kvintilnih razredih leta 1998 (vrednosti v DEM)

	Skupaj	Prvi	Drugi	Tretji	Četrti	Peti
Skupaj						
Gospodinjstva (v mio.)	29,29	5,86	5,86	5,86	5,86	5,86
Razpoložljiv dohodek (v mrd.)	1.912,6	130,2	223,0	322,1	452,3	785,0
Neto premoženje (v mrd.)	7.433,4	228,6	681,4	1.199,8	1.918,8	3.404,7
Dohodek iz premoženja (v mrd.)	301,6	5,7	23,1	45,8	78,6	148,3
Prihranki (v mrd.)	227,5	-6,3	5,9	21,9	49,3	156,7

Premoženje = nepremičnine + obrestovano denarno premoženje – vsota stanovanjskega in potrošniškega dolga

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 54.

Tabela 19: Povprečna vrednost neto premoženja po različnih skupinah v Nemčiji leta 1998 (v tisoč DEM)

	Stara država	Nova država
Vsa gospodinjstva	254	88
Delojemalci	237	103
Samozaposleni	560	192
Neaktivni in brezposelni	228	62
Pod 35 let	100	52
35 – 45 let	213	101
45 – 55 let	332	124
55 – 65 let	385	109
Nad 65 let	257	59

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 290.

V tabeli 19 je prikazana porazdelitev premoženja po različnih skupinah glede na delovni status in starost. Še bolj podrobno sliko poda tabela 8 v prilogi, kjer se za osem demografskih skupin pokaže vrednost premoženja tudi po decilnih razredih - spodnji polovici prebivalstva je pripadlo samo 4,5% premoženja, zgornji desetini pa 42%, povprečno premoženje zgornje

desetine pa je bilo desetkrat višje od vrednosti mediane. Tabela 6 in tabela 7 v prilogi pokažeta stanje še za leto 2003. Pri tem pravijo, da dokler so razlike pri vrednosti premoženja pogojene z različnimi položaji gospodinjestev v življenjskem in družinskem ciklu, je neenakomernost porazdelitve tako rekoč »naravna«. Manjša in mlajša gospodinjstva imajo manjše premoženje kot večje in starejše družine. V prilogi (tabela 9) so gospodinjstva z namenom podrobnejše analize družinskega in življenjskega cikla razdeljena v 32 skupin glede na starost in število članov. Pri tem je treba biti pri primerjavi med letoma 1998 in 1993 previden, ker se je v teh petih letih spremenila tudi demografska slika prebivalstva in so zato posledice v velikosti premoženja skupin lahko posledica demografskih vplivov (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 55).

Osebe v starosti 60-69 let, ki živijo same, so imele v letu 1998 skoraj šestkrat več premoženja (198.000 DEM) kot osebe, ki živijo same, stare 25-29 let. Pri gospodinjstvih z dvema osebama je najvišje premoženje doseženo med 55 in 59 letom (442.000 DEM) in je šestkrat višje kot povprečno premoženje v starostni skupini gospodinjestev z dvema osebama starih 25-29 let. Na drugi strani na velikost premoženja vpliva število članov, saj so imela gospodinjstva z dvema osebama 30-39 let v povprečju več premoženja, kot gospodinjstva z enim članom pri isti starosti (129.000 DEM proti 75.000 DEM). Neenakomernost porazdelitve premoženja je pri mladih gospodinjstvih največja, saj štiri petine skoraj nima premoženja (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 288).

Posameznikov človeški kapital je najpomembnejša determinanta zaslužka, neenakomerna porazdelitev človeškega kapitala se smatra za glavni vzrok za neenakomerno porazdelitev v dohodkih. Na izračun človeškega kapitala vplivata raven izobrazbe in zaključek izobrazbe osebe ter na drugi strani stroški za dosego ustrezne izobrazbe. Pri tem se loči stroške, ki se nanašajo na javne izdatke in neto stroške podjetij za izobraževanje po dualnem sistemu in stroške, ki so enaki dohodkom, ki bi jih oseba prejemale, če se ne bi izobraževala. V letu 1995 je celoten človeški kapital, vključno z izpadom dohodkov zaradi izobraževanja, znašal približno 28,8 tisoč milijard DEM. To je v povprečju 370.000 DEM na osebo, brez izpadlih dohodkov pa približno 161.000 DEM. Povprečna vrednost človeškega kapitala pri moških je znašala 422.000 DEM in je najvišjo vrednost dosegla v starostni dobi 35-50 let (522.000 DEM), pri ženskah pa je povprečni človeški kapital znašal 322.000 DEM, z viškom v starostni dobi 20-35 let (443.000 DEM) (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 60).

Tabela 20 na str. 25 prikazuje porazdelitev premoženja v zahodni Nemčiji po posameznih oblikah premoženja za tri skupine: delojemalce (delavce, uslužbence in državne uradnike), samozaposlene (kmete, obrtnike in ljudi v svobodnih poklicih) in za neaktivne z brezposelnimi. Pri tem so imeli delojemalci v rokah 50%, neaktivni in brezposelni 36% in samozaposleni 14% celotnega neto premoženja (delež teh skupin v vzorcu je bil 53%, 40,5% in 6,5%) (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 53).

Tabela 20: Povprečna vrednost premoženja gospodinjstev v posameznih oblikah premoženja (v tisoč DEM) in delež posameznega premoženja v lasti posameznih skupin (status glede na vodjo družine) v zahodni Nemčiji leta 1998

	Vsa gospodinjstva	Delojemalci	Samozaposleni	Neaktivni in brezposelni	Vsa gospodinjstva	Delojemalci	Samozaposleni	Neaktivni in brezposelni
Prihranki	15,5	13,8	19,5	17,0	100	47,5	8,0	44,5
+ Stanovanjsko varčevanje	5,1	7,0	7,7	2,3	100	72,6	9,6	17,8
+ Posojila	3,9	2,6	8,9	4,8	100	35,0	14,6	50,4
+ vezane vloge, hranilna pisma	10,7	8,6	19,7	12,1	100	42,8	11,7	45,5
+ delnice	6,3	4,9	18,7	6,1	100	41,7	19,0	39,3
+ premoženje v invest. skladih	7,4	5,2	28,3	6,9	100	37,7	24,4	37,9
+ posojeni denar	1,1	0,7	2,2	1,5	100	34,8	12,5	52,8
= bruto denarno premoženje I	49,9	42,8	105,0	50,6	100	45,6	13,4	41,0
+ življenjsko zavarovanje	21,2	24,1	73,4	9,2	100	60,5	22,0	17,6
= bruto denarno premoženje II	71,2	67,0	178,4	59,9	100	50,1	15,9	34,0
+ nepremičnine (tržna vrednost)	225,9	226,4	514,4	179,9	100	53,3	14,5	32,2
= bruto premoženje	297,1	293,3	692,7	239,7	100	52,5	14,8	32,6
Potrošniški dolg	2,9	3,3	10,6	1,0	100	62,5	23,7	13,8
+ stanovanjski dolg	40,4	53,4	121,8	10,5	100	70,3	19,2	10,5
= Dolgovi skupaj	43,3	56,8	132,5	11,5	100	69,8	19,5	10,7
Neto premoženje	253,8	236,6	560,3	228,3	100	49,6	14,1	36,3

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 293.

V raziskavi so predstavljeni tudi podatki o zadolženosti gospodinjstev. Govorijo predvsem o preveliki zadolženosti, ko gospodinjstva niso več zmožna odplačevati dolgov - s tem v zvezi se vse pogosteje govori o postopku privatne insolventnosti in možnosti oprostitev ostanka dolga. Zadolženosti se ne morejo izogniti niti najmlajši, saj ima petina mladostnikov v zahodni Nemčiji dolgove. Več kot polovica preveč zadolženih oseb v zahodni Nemčiji dobiva plačo, v vzhodni Nemčiji dobra četrtina. Delež prekomerno zadolženih, ki prejemajo pokojnino, je na Zahodu 11% in 9% na Vzhodu. Gospodinjstev, ki prejemajo pomoč za brezposelnost je na Zahodu 10% in 25% na Vzhodu (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 64). Leta 1999 je imelo 40% gospodinjstev do pet upnikov in tretjina gospodinjstev nad deset upnikov. Najbolj pogosti upniki so institucije, ki se ukvarjajo s krediti, zavarovalnice, davčna uprava, telefonske družbe in podjetja za distribucijo električne energije. Najpogostejši razlogi, ki gospodinjstvo privedejo do prevelike zadolženosti so brezposelnost, ločitev in prenizki dohodki (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 314).

Tabela 21: Zadolženost gospodinjstev v Nemčiji leta 1999

Višina dolga (v DEM)	Delež prezadolženih gospodinjstev (v %)
Pod 5.000	10
5.000 – 10.000	12
10.000 – 20.000	15
20.000 – 30.000	12
30.000 – 40.000	9
40.000 – 50.000	9
50.000 – 100.000	16
Nad 100.000	17

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 315.

Vpliv dedovanja je težko oceniti, ker s tega področja ne obstajajo točni podatki. V popisih zveznega statističnega urada se pri zasebnem premoženju vpraša, če je posameznik nepremičnino kupil ali naredil sam, ali jo je dobil v dar, dediščino. V letu 1998 je imelo 45% gospodinjstev nepremičnine, od teh jih je dobrih 22% deloma ali v celoti dobilo v dar ali podedovalo - to pomeni, da je samo okrog 10% gospodinjstev podedovalo nepremičnine. Delež gospodinjstev s podedovanimi nepremičninami je bil majhen pri mladih in starih gospodinjstvih, v starostnem razredu 45-62 let pa je narasel na 14%. Čim večje je bilo gospodinjstvo, tem večji je bil delež dediščine - pri gospodinjstvih z enim članom 6% in pri gospodinjstvih s petimi člani 18% (Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 62).

4. MEDNARODNA PRIMERJAVA NEENAKOSTI V PREMOŽENJU

Pri primerjavi neenakosti med državami je treba biti posebno previden, saj so rezultati odvisni od vira podatkov, definicije premoženja, enote proučevanja in vzorca (Wolff, 1996, str. 433). Na drugi strani se razlike lahko pojavljajo kot posledica razlik v preferencah gospodinjstev, ki vplivajo na akumulacijo premoženja (nagnjenost k varčevanju, razlike pri dedovanju), različnih demografskih značilnosti (starost populacije, velikost družine), različnih ekonomskih okolij (stopnja inflacije, rast BDP), različnih institucionalnih ureditev in razpoložljivosti sredstev (Wolff, 1991, str. 250).

V tabeli 22 in tabeli 23 so prikazani rezultati analiz še iz drugih držav. Dokazujejo večjo stopnjo neenakosti v ZDA glede na Francijo. Deloma se to lahko pripiše dejstvu, da imajo francoska gospodinjstva relativno večji delež premoženja v obliki lastniških stanovanj, to premoženje pa je bolj enakomerno porazdeljeno kot druga imetja (npr. delnice). Deloma pa je večja neenakost v ZDA lahko posledica dejstva, da vzorčenje v Franciji ni vključevalo dodatnega vzorca gospodinjstev z najvišjimi dohodki, ki bi posledično prispevale k večji koncentraciji premoženja (zaradi enakega razloga tudi raziskovalci v Kanadi dopuščajo možnost, da so njihove ocene podcenjene).

Tabela 22: Porazdelitev premoženja v posameznih državah⁴

	Najbogatejši 1%	Najbogatejših 5%	Najbogatejših 10%	Najbogatejših 20%	Spodnjih 80%
Švedska, 1975	17	38	54	75	25
Irska, 1965	33,7	63,0	78,1	93,2	-
Avstralija, 1915	39,5	66,2	-	89,7	-
Danska, 1975	25	47	63	-	-
Francija, 1977	19,1	46,6	65,5	85,9	-
Italija, 2000	17,1	36,3	48,7	64,1	-

Vir: Schneider, 2004, str. 34-51.

Tabela 23: Porazdelitev premoženja v posameznih državah na podlagi rezultatov anket

Država	Gini koef.	Najbogatejši 1%	Najbogatejših 5%	Najbogatejših 20%	Naslednjih 20%	Naslednjih 20%	Naslednjih 20%	Spodnjih 20%
Bruto premoženje (primerljivo)								
Francija, 1986	0,71	26	43	69	19	9	2	1
ZDA, 1983	0,77	33	54	78	14	7	2	0
Neto premoženje (primerljivo)								
Nemčija, 1988	0,694							
ZDA, 1988	0,761							
Neto premoženje (različni viri)								
ZDA, 1983	0,79	35	56	80	13	6	2	0
Kanada, 1984	0,69	17	38	69	20	9	2	0
Japonska, 1984	0,52		25					
Švedska 1985/86 (samo vozila)		16	31	60				
Švedska, 1985/86		11	24	48				
Avstralija, 1986		19,7	41,0	72,0	20,8	7,1	0	0

Imetja vključujejo: 1) bruto vrednost lastniškega stanovanja 2) druge nepremičnine 3) trajne potrošniške dobrine 4) gotovino in vloge na vpogled 5) vezane in hranilne vloge, potrdila o vlogi in račune pri skladu denarnega trga 6) državne obveznice, podjetniške obveznice, tuje obveznice in druge vrednostne papirje 7) odkupna vrednost shem življenjskih zavarovanj 8) odkupna vrednost pokojninskih shem z vnaprej določenimi prispevki - v ZDA vključno z IRA, Keogh in 401(k) shemami 9) podjetniške delnice, vključno z vzajemnimi skladi 10) lastniški kapital v nekorporiranih podjetjih 11) delnice v skrbniških skladih. Dolgovi vključujejo hipoteke, potrošniški dolg in druge dolgove.

Vir: Wolff, 1996, str. 446.

⁴ Podatki za Švedsko so zbrani iz vzorca gospodinjstev na podlagi popisa premoženja, pokojnine niso vključene. V Franciji, Švedski in Irski so bili rezultati pridobljeni s pomočjo multiplikatorjev. Podatki za Avstralijo so bili pridobljeni s popisom, ki je vključeval večino danes vključenih premoženj, razen življenjskega zavarovanja, nanašajo pa se samo na moško populacijo. V Italiji porazdelitev neto vrednosti premoženja ne vključuje vrednosti pokojnin in življenjskega zavarovanja.

Najnižja stopnja neenakosti je bila ocenjena na Japonskem – tudi tu deloma lahko kot posledica velikega deleža lastniških stanovanj v celotnem premoženju; leta 1984 ga je bilo za 85%. Podatki iz Kanade, pridobljeni na vzorcu približno 13.000 gospodinjstev pod okriljem Statistics Canada, kažejo rahel upad v koncentraciji premoženja v letih 1970-77, lahko da le kot posledica boljših ocen v letu 1977. Neenakost na Švedskem se je zmanjševala v obdobju 1920-1975, do zgodnjih devetdesetih pa se je trend spet obrnil.

5. POSAMEZNE MEDDRŽAVNE PRIMERJAVE

5.1. ZDA – FRANCIJA

Primerljivost podatkov vključuje naslednje prilagoditve (Wolff, 1991, str. 251):

- 1) Pri ZDA se izloči trajne dobrine in gospodinjški inventar, ker v Franciji te kategorije za razliko od ZDA štejejo med potrošne izdatke in zato niso vključene v bilanco gospodinjstev.
- 2) Pri obeh državah kategorije nekorporiranih podjetij niso delili na podkategorije, ker v ZDA tega ne počno in so zato razlike v pojmovanju finančnih imetij v tej kategoriji prevelike; med drugim francoske bilance vključujejo oceno neopredmetenih sredstev – dobro ime.
- 3) Ustvaril je kategorijo vrednostnih papirjev, ki vključuje državne obveznice, podjetniške obveznice, kratkoročne dolžniške instrumente, kratkoročne in dolgoročne kredite in druge fiksne terjatve.
- 4) V ZDA so skrbniški skladi pomembna oblika premoženja, a v Franciji tega ne poznajo. Na podlagi prejšnjih raziskav so določili, da v ZDA 81% premoženja v skladih sestavljajo delnice podjetij, ostalih 19% pa vrednostni papirji, zato so premoženje v skrbniških skladih v tem razmerju porazdelili po teh dveh komponentah.
- 5) Državi imata drugače urejeno zavarovanje in pokojnine. Medtem ko so v francoskih bilancah vključene rezerve zavarovalnega sistema v polni vrednosti, računi v ZDA vključujejo le njihovo odkupno vrednost, zato so v tabeli zaradi primerljivosti ameriške rezerve zavarovalnega sistema vključene v njihovi polni vrednosti.
- 6) V Franciji deluje sistem izplačevanja pokojnin v drugem stebru, zato se v sistemu ne oblikujejo rezerve. Nasprotno se v ZDA prispevki za privatne pokojninske sheme zbirajo v kapitalških skladih. V bilanci ZDA postavke pokojninskih rezerv vseeno niso črtali, ker bi se ta sredstva akumulirala tudi ob odsotnosti tega instrumenta.

Povprečno neto premoženje na gospodinjstvo je bilo v Franciji za 4% nižje od ameriškega, ob upoštevanju paritete kupne moči pa je bilo manjše za 20%. Med državama se vidijo velike razlike v sestavi premoženja (tabela 24 na str. 29). V Franciji so nefinančna imetja predstavljala 69% vrednosti bruto premoženja, v ZDA le 52%. Druga velika razlika je v kategoriji bruto lastniških stanovanj, ki so v Franciji predstavljala približno polovico celotnega premoženja in samo 30% v ZDA. Zadolženost gospodinjstev je bila večja v ZDA, kjer je delež dolga prestavljal 17% vrednosti bruto premoženja in v Franciji 11%. Zanimiva je primerjava kategorij S-premoženja in K-premoženja. Delež prvega v premoženju gospodinjstev ZDA je bil 60% in skoraj tri četrtine v premoženju gospodinjstev Francije.

Tabela 24: Primerljiva bilanca gospodinjstev v ZDA in Franciji (delež posameznega premoženja v celotnem premoženju gospodinjstva) leta 1979

	Francija	ZDA
Premoženje	100 (7.467,0 mrd. FF)	100 (8.015,7 mrd. USD)
1) Nefinančno premoženje	69,1	51,7
Lastniško stanovanje	50,2	29,6
Druge nepremičnine	11,9	9,0
Nekorporirana podjetja	7,0	13,2
2) Finančno premoženje	30,9	48,3
Gotovina in vloge na vpogled	6,1	3,1
Vezane in hranilne vloge	14,9	15,0
Vrednostni papirji	2,9	7,2
Delnice	4,9	11,6
Zavarovalniške rezerve	2,2	2,6
Pokojninske rezerve	-	8,7
Dolgovi	11,3	16,7
Neto premoženje	88,7	83,3
S-premoženje	74,0	60,9
K-premoženje	26,0	39,1
	100	100
Število gospodinjstev (v tisoč)	18.965	78.364
Prebivalstvo (v tisoč)	53.606	225.055
Povprečna velikost gospodinjstva	2,83	2,87
Pariteta kupne moči (pretvorba)	5,12	
Neto vrednost na gospodinjstvo (v USD)	68.218	85.236
Neto vrednost p.c. (v USD)	24.134	29.679

S-premoženje vključuje: neto vrednost lastniškega stanovanja, gotovino in vloge na vpogled, vezane in hranilne vloge, prihranke v obliki življenjskega zavarovanja, pokojninske rezerve.

K-premoženje vključuje: vrednostne papirje, delnice podjetij, delnice v skrbniških skladih, lastniški kapital v nekorporiranih podjetjih; nato se odšteje potrošniški dolg in hipoteke na vse nepremičnine razen hiš.

Vir: Wolff, 1991, str. 254.

Če se povprečno premoženje spremlja v odvisnosti od višine dohodka, se povprečno bruto premoženje v ZDA hitreje dviga po dohodkovnih kvintilnih razredih kot v Franciji, saj je povprečno premoženje najvišjega dohodkovnega kvintilnega razreda v ZDA 16 krat večje od tistega v najnižjem kvintilnem razredu, medtem ko je v Franciji razmerje samo štirikratno.

Porazdelitev premoženja po starostnih skupinah (tabela 25 na str. 30) ima v obeh državah obliko grbe, kot to predvideva model življenjskega cikla, a je bolj sploščena v Franciji. Krivulja doseže vrh v starosti 50-59 let v Franciji in 60-69 let v ZDA. Povprečno premoženje

najstarejše skupine je v Franciji pod povprečno vrednostjo celotnega premoženja, v ZDA pa nad povprečnim celotnim premoženjem (Wolff, 1991, str. 261).

Tabela 25: Razmerje med povprečnim premoženjem posamezne skupine in celotnim povprečnim premoženjem v Franciji in ZDA (oboje za bruto premoženje)

Starost	Francija	ZDA
Pod 30	0,31	0,19
30 – 39	0,76	0,56
40 – 49	1,25	1,23
50 – 59	1,53	1,31
60 – 69	1,25	1,76
Nad 70	0,88	1,16

Vir: Wolff, 1991, str. 261.

Tabela 26: Delež posameznega premoženja v lasti najbogatejših petih odstotkov gospodinjstev, delež gospodinjstev s posameznim premoženjem in Gini koeficient med lastniki posameznega premoženja v Franciji leta 1980 in v ZDA leta 1983

	Francija, 1980			ZDA, 1983		
	Delež premoženja v lasti 5%	Delež gospodinjstev s premoženjem	Gini koef. (med imetniki)	Delež premoženja v lasti 5%	Delež gospodinjstev s premoženjem	Gini koef. (med imetniki)
Premoženje	34	100	0,71	49	100	0,77
Lastniško stanovanje	16	46	0,32	21	63	0,43
Druge nepremičnine	46	22	0,56	63	19	0,75
Nekorporirana podjetja	48	12	0,49	76	14	0,79
Gotovina, vloge na vpogled	25	90	0,65	34	100	0,74
Vezane in hranilne vloge	28	80	0,70	33	74	0,77
Vrednostni papirji	40	4	0,49	65	20	0,83
Delnice	48	10	0,61	83	23	0,90
Dolgovi	18	34	0,61	25	70	0,68
Hipoteka	18	25	0,62	13	37	0,46
Kratkoročni dolg	16	14	0,58	39	64	0,79
Neto premoženje	36	100	0,69	51	100	0,75
S-premoženje	22	99	0,63	26	98	0,59
K-premoženje	49	31	0,59	77	37	0,95

Vir: Wolff, 1991, str. 260.

Tabela 26 v prvem stolpcu pri vsaki državi prikazuje delež posameznega premoženja v lasti najbogatejših 5% gospodinjstev in delež gospodinjstev, ki so posedovala posamezno

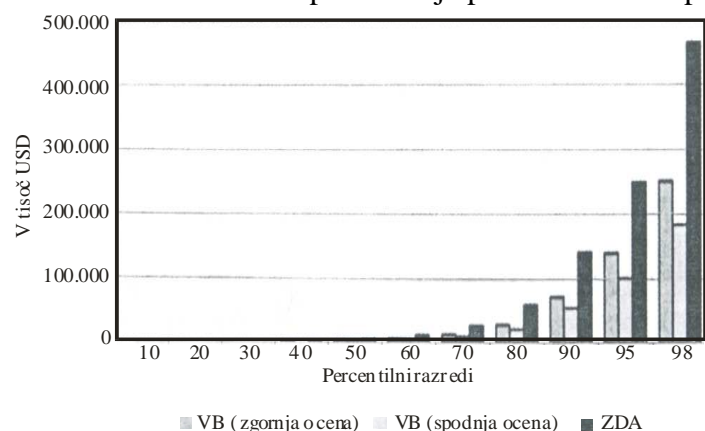
premoženje v drugem stolpcu. Leta 1983 je imelo najbogatejših 5% prebivalstva v ZDA v lasti 49% celotnega premoženja, v Franciji pa leta 1980 34% celotnega premoženja. V ZDA je imelo lastni dom 63% gospodinjstev, v Franciji pa le 46%. Pri pogostosti lastništva vrednostnih papirjev in delnic podjetij je slika še bolj različna. Ginijevi koeficienti za posamezne oblike premoženja, ki se v tem primeru nanašajo samo na imetnike določenega premoženja (se ne nanašajo na celotno populacijo), so povsod višji v ZDA, se pravi, da je porazdelitev pri vsaki obliki premoženja bolj neenakomerna v ZDA (Wolff, 1991, str. 259).

Tabela 1 v prilogi pokaže delež posameznega premoženja v celotnem premoženju gospodinjstva ločeno za Francijo in ZDA glede na višino premoženja in starost gospodinjstva. Delež lastniških stanovanj v celotnem premoženju doseže najvišjo vrednost v tretjem premoženjskem kvintilnem razredu v ZDA, medtem ko delež lastniških stanovanj z večanjem premoženja v Franciji raste. V tem pogledu je stanje v Franciji podobno tistemu v Nemčiji, kjer so nepremičnine v najvišjem kvintilnem razredu predstavljale skoraj 80% bruto premoženja gospodinjstev.

5.2. ZDA – VELIKA BRITANIJA

Med ZDA in Veliko Britanijo obstajajo velike razlike v posedovanju finančnega premoženja. Raziskava na podlagi Panel Study of Income Dynamics (PSID) z vzorcem okoli 5.000 družin v ZDA in raziskave British Household Panel Study (BHPS) v Veliki Britaniji z vzorcem okoli 5.500 družin išče vzroke za te razlike. Na žalost nobena ne oceni premoženja v obliki privatnih ali državnih pokojnin, niti dodatno ne vzorči bogatejših družin – slednje je razlog, da podcenjujeta koncentracijo premoženja med bogatimi. Pri BHPS je za vsako kategorijo na voljo zgornja in spodnja ocena vrednosti, ker je bil vsak posameznik vprašan ali si njegova sredstva še kdo lasti. Spodnja ocena tako predpostavlja, da posameznik poseduje samo enakovreden delež imetja, ki mu pripada glede na število članov v gospodinjstvu (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 245).

Slika 3: Neto finančno premoženje po dohodkovnih percentilih v Veliki Britaniji in ZDA

Vir: Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 248.

Tabela 27 prikazuje velike razlike v posedovanju finančnega premoženja med državama. Gospodinjstva v ZDA imajo v povprečju dvakrat več vsakega finančnega premoženja kot v Veliki Britaniji, razlika je največja pri delnicah. Večina gospodinjstev v obeh državah ima malo finančnega premoženja, vrednost mediane finančnega premoženja pa v obeh državah znaša nekaj tisoč dolarjev (najbogatejših 5% poseduje 50 krat več finančnega premoženja kot znaša mediana). Razlike med državama se ne odražajo toliko pri povprečnih gospodinjstvih kot pri najbogatejših (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 248).

Tabela 27: Povprečna vrednost posameznega premoženja za gospodinjstva v ZDA in Veliki Britaniji (v tisoč USD)

Kategorija	ZDA, 1994	VB, 1995
Neto vrednost stanovanja	38,9	53,7 / 53,7
Druge nepremičnine	24,2	9,5 / 9,5
Neto vrednost vozil	10,9	3,8 / 3,8
Neto opredmetena sredstva	74,0	67,1 / 67,1
Delnice in vzajemni skladi	28,8	7,7 / 10,3
Likvidna sredstva	19,5	10,0 / 12,8
Druga finančna premoženja	9,5	4,7 / 5,2
Drugi dolgovi	6,1	1,6 / 2,0
Neto finančno premoženje	51,7	19,4 / 26,7
Premoženje skupaj	125,7	86,5 / 93,7

PSID poleg lastniškega stanovanja vključuje še: druge nepremičnine; vozila; nekorporirana podjetja; delnice (delnice podjetij, vzajemne sklade, investicijske sklade in delnice na računih IRA); transakcijske račune, hranilne vloge, potrdila o vlogah, zakladne menice, hranilne obveznice, likvidna sredstva na računih IRA; obveznice, sklade, življenjsko zavarovanje; druge dolgove. BHPS vključuje: drugi dom; vozila; delnice, vzajemne sklade, investicijske sklade, obveznice; prihranke na računih bank, stanovanjske banke, TESSA imetja; druge dolgove
Vir: Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 247.

Tabela 28: Neto finančno premoženje gospodinjstev po starostnih razredih v Veliki Britaniji (l. 1995) in ZDA (l. 1994); vse vrednosti v tisoč USD iz leta 1995

Starost	Mediana		90. percentil		Povprečje	
	VB	ZDA	VB	ZDA	VB	ZDA
Pod 40	0,0 / 0,2	0,2	19,4 / 27,9	54,2	5,9 / 9,9	20,2
40 – 59	1,8 / 3,6	11,2	61,6 / 79,3	171,8	23,5 / 33,7	6,0
Nad 60	5,4 / 7,0	17,4	86,9 / 128,9	239,2	33,2 / 42,0	99,2
Skupaj	1,5 / 2,3	4,1	54,3 / 72,2	141,1	19,4 / 26,7	51,7

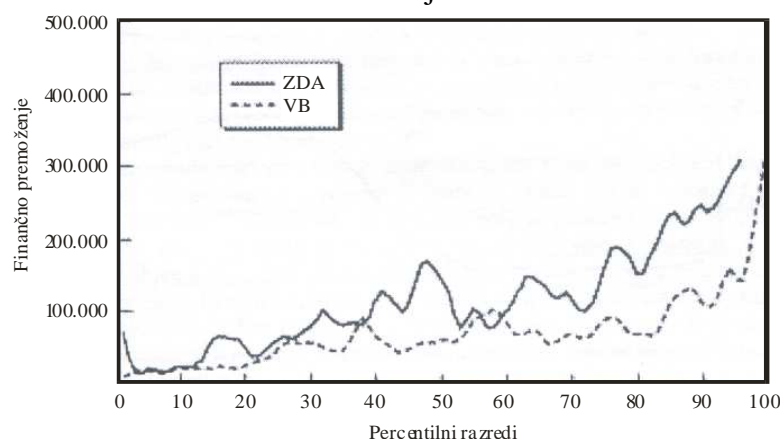
Vir: Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 250.

Ker je akumulacija premoženja pogojena z življenjskim ciklom, bi bila neposredna primerjava zavajajoča, če bi bila starostna struktura različna. Ko so v obeh državah razdelili opazovani vzorec v tri starostne skupine, so se razlike med državama še povečale. V vseh starostnih skupinah so bile vrednosti premoženja večje v ZDA, gledano znotraj starostnih skupin pa je bila razpršenost premoženja (razmerje med 90. in 50. percentilnim razredom) za mlajše od 40

let veliko višje v ZDA, a višje v Veliki Britaniji za starejše od 40 let (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 251).

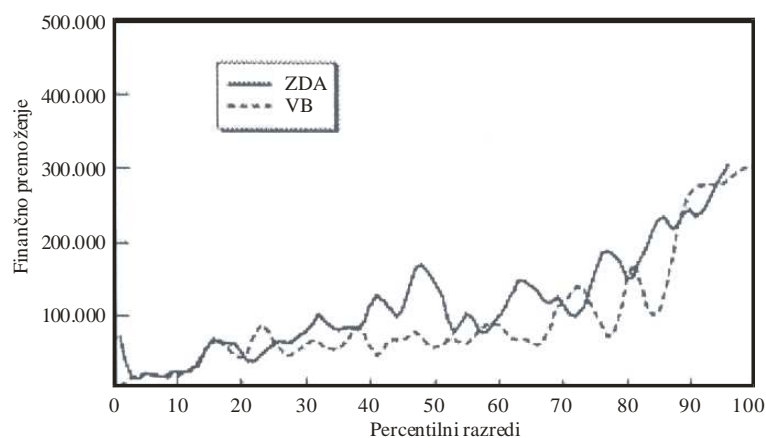
Poleg starosti gospodinjstva je pri akumulaciji premoženja ključen dejavnik tudi višina dohodka. V obeh državah se finančno premoženje strmo veča z večanjem razpoložljivega dohodka, zato bi višja neenakost v dohodkih v ZDA vodila tudi k večjim premoženjem - ameriška vrednost mediane dohodka gospodinjstva presega britansko za 28%, v 99 percentilnem razredu je razlika že 75% (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 251). Da se izloči vpliv različne višine dohodkov, se predstavi porazdelitev premoženja tudi pri enakem dohodku v obeh državah. Če se npr. vrednost mediane dohodka v ZDA ujema s 64-tim percentilnim razredom v Veliki Britaniji, bo prirejeni graf poravnal finančno premoženje 64-tega dohodkovnega percentilnega razreda v Veliki Britaniji s finančnim premoženjem pri mediani dohodka v ZDA (analogno so napravili tudi s porazdelitvijo finančnega premoženja za 90-ti percentilni razred; glej sliko 4 in sliko 5). Vendar razlike v dohodkih pojasnijo samo del razlik med državama (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 255).

Slika 4: Vrednost 90. percentila finančnega premoženja po dohodkovnih percentilnih razredih v ZDA in Veliki Britaniji

Vir: Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 256.

Slika 5: Vrednost 90. percentila finančnega premoženja v ZDA in Veliki Britaniji pri izenačenem dohodku

Vir: Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 257.

Večino razlik zato pripišejo borznemu dogajanju. Porast cen delnic v devetdesetih v obeh državah je lahko različno vplival na finančno premoženje, če so obstajale razlike v velikosti začetnega delniškega premoženja, oz. če je bil dvig cen delnic različen. Zadnje se lahko izloči, ker so bile cene delnic v Veliki Britaniji leta 1995 realno približno 2,5 krat višje kot leta 1980, porast pa je bil samo za malenkost višji kot v ZDA. Zato je bila različna relativna izpostavljenost temu porastu vzrok za razlike - v ZDA je leta 1984 četrtnina prebivalstva posedovalo delnice, delež je nato narasel na tretjino do leta 1994, v Veliki Britaniji je v osemdesetih delnice posedovalo slabih 10% ljudi, leta 1994 pa slaba četrtnina. Zato je porast cen delnic relativno več doprinesel ameriškim gospodinjstvom (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 258). Temu je treba dodati še dejstvo, da je bila vrednost premoženja v delnicah precej večja v ZDA kot Veliki Britaniji, saj je bila sredi 90-ih povprečna vrednost premoženja v delnicah skoraj trikrat večja v ZDA kot v Veliki Britaniji med vsemi gospodinjstvi in približno dvakrat večja med samimi lastniki delnic. Grobo gledano je bil prerez britanskih gospodinjstev iz leta 1995 skoraj enak ameriškemu izpred desetih let. Ker so imela britanska gospodinjstva v osemdesetih letih občutno manj premoženja v delnicah kot ameriška, so imele te začetne razlike velik vpliv na razvoj porazdelitve premoženja kasneje v devetdesetih letih (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 260). Razlog za visoko rast finančnega premoženja, zlasti pri bogatejših slojih, se lahko pripiše visokim kapitalnim dobičkom, ki so jih bili deležni predvsem ti sloji – grobo gledano je porast finančnega premoženja enak porastu kapitalnih dobičkov, in to v vsakem decilnem razredu (tabela 29).

Tabela 29: Spremembe (v %) v finančnem premoženju in vrednostih kapitalnih dobičkov po posameznih percentilnih razredih finančnega premoženja v obdobju 1984-94 v ZDA (rangirano po dohodku iz leta 1984)

Dohodkovni decilni razred	Sprememba v finančnem premoženju			Kapitalni dobički		
	70.	90.	95.	70.	90.	95.
Prvi	0,9	17,4	82,6	0,0	22,4	62,3
Drugi	1,4	30,1	86,0	2,1	55,3	83,1
Tretji	2,8	38,9	60,5	0,0	27,1	53,0
Četrta	6,4	48,6	94,3	4,2	58,7	137,8
Peti	11,5	77,0	130,4	6,0	48,1	143,5
Šesti	16,5	59,1	103,9	6,8	67,3	140,2
Sedmi	31,8	98,6	167,9	23,3	105,0	200,5
Osmi	41,3	125,7	218,0	29,8	143,1	276,0
Deveti	68,4	166,6	307,9	56,2	200,4	367,4
Deseti	191,7	560,4	848,9	106,0	473,4	900,3

Vir: Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 262.

V Veliki Britaniji je tako podrobna analiza zaradi pomanjkanja podatkov težja, ob primerjavi porazdelitve finančnega premoženja leta 1995 po BHPS in leta 1987 po raziskavi Financial Research Survey (FRS) pa sledi, da je spodnje tri četrtine porazdelitve neto finančnega

premoženja v tem obdobju ostalo pretežno nespremenjene, medtem ko je to v ZDA veljalo le za spodnjo polovico. Ob upoštevanju, da je bil delež gospodinjstev z delnicami v Veliki Britaniji manjši kot v ZDA, ter da je bilo lastništvo v Veliki Britaniji omejeno bolj na višje dohodkovne in premoženjske razrede, je majhna rast finančnega premoženja v sredini porazdelitve lahko posledica razlik v začetnih pogojih (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 263).

Končno so razlike v različnih porazdelitvah finančnega premoženja lahko posledica razlik pri akumulaciji premoženja v Veliki Britaniji in ZDA (Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 267):

- 1) Ker se večina razlik pojavlja med starejšimi generacijami in ker so v tej starosti težave v zvezi z nihajočimi dohodki že rešene, v raziskavi tem vplivom ne pripisujejo večjega vpliva. Niti naj ne bi bilo odločilnega pomena dejstvo, da v ZDA starejše generacije posedujejo več premoženja za šolanje svojih otrok - če bi bil ta dejavnik odločilen, potem bi morali opaziti zmanjšanje razlik v premoženju med državama nad starostjo, pri kateri nastopijo ti stroški, kar pa se ne zgodi.
- 2) Tudi različna ureditev zdravstvene oskrbe med državama naj ne bi bil zadosten razlog za pojasnitev razlik. Med aktivno dobo v ZDA prevladuje privatni zdravstveni sistem, medtem ko v Veliki Britaniji javni zdravstveni sistem, zato v ZDA v aktivni dobi niso razširjena prostovoljna individualna zdravstvena zavarovanja in zato naj to ne bi vplivalo na akumulacijo povprečnega premoženja. Za starejše osebe je zdravstvena oskrba v okviru javnega sistema v obeh državah, zato naj bi se akumulacija spet ne razlikovala bistveno.
- 3) Večjega vpliva naj ne bi imele niti vedno večje razlike v dohodkih visoko izobraženih, niti delež posameznikov, ki so uspešno pridobili univerzitetno izobrazbo; v ZDA je imelo v vseh skupinah okoli dvakrat več ljudi univerzitetno izobrazbo kot v Veliki Britaniji.
- 4) Z upokojitvijo se posameznik sooča s tveganjem, da bo živel predolgo in s tega vidika so posamezniki v Veliki Britaniji temu tveganju izpostavljeni manj kot ameriški, kar bi lahko pojasnilo razlike v porazdelitvi premoženja – v Veliki Britaniji so posamezniki s pokojninskimi shemami z vnaprej določenimi prispevki prisiljeni anuitizirati 75% sredstev iz pokojninskega sklada med 50-tim in 75-tim letom starosti.
- 5) Četudi so ameriška gospodinjstva podedovala več premoženja od svojih staršev kot britanska (pri enakem dohodku staršev), tudi to ne zadosti pri razlagi razlik med državama. Tabela 2 v prilogi pokaže povprečno vrednost podedovanega premoženja ameriških gospodinjstev po posameznih dohodkovnih percentilnih razredih (analiza sloni na raziskavi SCF). V grobem je trenutno neto premoženje gospodinjstva okoli sedemkrat večje od vrednosti podedovanega premoženja, razmerje tudi ni odvisno od višine dohodka, zato naj dedovanje ne bi bistveno vplivalo na razlike med državama - ne zanikajo pa širšega vpliva dedovanja na različno porazdeljevanje finančnega premoženja med državami.
- 6) V raziskavi ne zanemarijo možnosti, da je imel velik vpliv tudi odnos gospodinjstev do finančnih institucij. Evropa naj bi bila v tem pogledu v splošnem bolj skeptična do kapitalizma kot ekonomske ureditve in delniškega trga kot tipičnega simbola kapitalizma.

6. SLOVENIJA

V Sloveniji najbolj kvaliteten vir podatkov predstavljata Banka Slovenije (BS) za bančne vloge in Klirinško depotna družba (KDD) za vrednostne papirje. Na žalost pri prvi podatkov v taki obliki ne spremljajo, pri drugi pa so zavezani varstvu zasebnih podatkov; tudi pri ostalih – nedržavnih – institucijah, ki se ukvarjajo z bančnimi posli ali vrednostnimi papirji so take informacije v veliki meri poslovna skrivnost.

V tabeli 30 in tabeli 31 so predstavljeni rezultati dveh anket, ki na slučajnem enostavnem vzorcu sprašujeta po višini prihrankov. Pri RM Plus po naročilu bank že od devetdesetih naprej opravljajo tovrstne ankete, pri C.E.E.P.N. pa so leta 1999 opravili prvo raziskavo, ki se ukvarja s subjektivnimi pogledi gospodinjstev do privatizacije, bančnih storitev, ugleda posameznih institucij, poznavanja finančnih instrumentov in tudi s prihranki ter dolgovi gospodinjstev. Raziskava je bila izvedena s pomočjo terenskega anketiranja v času od 9-29 junija 1999. Vzorec je oblikoval Statistični urad RS (SURS), v katerega je bilo vključenih 1.165 respondentov, po ena oseba iz vsakega gospodinjstva, tako da respondenti predstavljajo 1.561.628 prebivalcev, starih nad 18 let in 640.000 gospodinjstev v osmih regijah Slovenije (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 2).

Tabela 30: Višina mesečno prihranjenega denarja gospodinjstev v Sloveniji leta 1999 (N = 1.165)

Višina prihrankov (SIT)	Delež (v %)
Do 30.000	82,4
30.001 – 60.000	12,9
60.001 – 90.000	2,8
Nad 90.000	1,9

Vir: Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 92.

Tabela 31: Višina naloženega denarja v bankah v Sloveniji leta 2003 (N = 3.000)

Razred (v SIT)	Delež (v %)
Do 10.000	3,3
10.001 – 50.000	7,3
50.001 – 100.000	12,2
100.001 – 500.000	16,9
500.001 – 1.000.000	5,3
1.000.001 – 3.700.000	2,6
Nad 3.700.000	0,7
Nimam prihrankov naloženih v banki	16,7
Ne želim odgovoriti	34,9

Vir: RM Plus.

Več kot 30.000 SIT na mesec privarčuje le dobrih 17% gospodinjstev. Groba ocena je, da slaba petina gospodinjstev mesečno ustvari več kot polovico prihrankov vseh slovenskih gospodinjstev. Gledano po starostni strukturi, največ privarčujejo gospodinjstva, katerih reprezentanti sodijo v mlajšo generacijo – 25% jih mesečno privarčuje več kot 30.000 SIT (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 92).

Tabela 32: Mesečni prihranki gospodinjstev (SIT) po starostnih razredih v Sloveniji leta 1999

Starost	0 – 30.000	30.001 – 60.000	60.001 – 90.000	Nad 90.000	Skupaj
18 – 30 let	75,0%	17,2%	5,5%	2,3%	100%
31 – 50 let	83,0%	13,3%	1,5%	2,2%	100%
Nad 51 let	87,4%	9,0%	2,3%	1,3%	100%

Vir: Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 92.

Mesečni dohodek je najpomembnejša določljivka višine mesečnih prihrankov gospodinjstva, koeficient korelacije med višino dohodka in višino mesečnih prihrankov je bil ocenjen na 0,93. Več kot 30.000 SIT mesečno privarčujejo predvsem gospodinjstva z mesečnim dohodkom gospodinjstva nad 200.000 SIT; če se spremlja mesečni dohodek na člana gospodinjstva, je ta meja pri 80.000 SIT (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 93). Na višino mesečnih prihrankov vpliva tudi stopnja izobrazbe. 38% gospodinjstev, iz katerih prihajajo anketiranci z dokončano visoko šolo ali več, privarčuje vsaj 30.000 SIT; pri tistih z dokončano 4-letno srednjo šolo je takih 19%. Gledano po regijah, v največji meri varčujejo gospodinjstva iz Osrednje Slovenije in Goriške (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 94).

Delež gospodinjstev z lastniško hišo je 56,5%. Pri gospodinjstvih, ki mesečno privarčujejo nad 90.000 SIT je delež 73%, pri gospodinjstvih z mesečnimi prihranki do 30.000 SIT pa 55,7%.

Tabela 33: Povezava med mesečnimi prihranki gospodinjstva in posedovanjem nepremičnin in avtomobila v Sloveniji leta 1999

Mesečni prihranki (SIT)	Lastniška hiša	Stanovanje	Osebni avto
0 – 30.000	55,7%	37,1%	85,0%
30.001 – 60.000	59,5%	43,2%	95,3%
60.001 – 90.000	63,6%	24,2%	100,0%
Nad 90.000	72,7%	22,7%	95,5%

Vir: Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 94.

Tabela 34 na str. 38 predstavlja porazdelitev bančnih vlog v treh slovenskih bankah skupaj, njihov tržni delež skupaj je leta 2002 znašal dobrih 56% (če bi se upošteval delež na trgu bančnih vlog, bi bil delež še večji). Tako ima najbogatejših 4,5% komitentov v lasti dobrih 40% vseh vlog, spodnje tri četrtine komitentov pa prispeva približno petino bančnih vlog. Porazdelitev bi bila verjetno še bolj koncentrirana, če bi se upoštevalo, da nekateri odprti

računi pripadajo istim komitentom in da imajo nekateri komitenti del denarja naloženega tudi v tujini.

Tabela 34: Porazdelitev bančnih vlog v bankah B1*, B2* in B3* skupaj (N = 217.304), na dan 31.12.2002 (glej prilogo)

Razred (v SIT)	Delež deponentov	Delež depozitov	Depozit na deponenta (v SIT)	Letne obresti na deponenta (v SIT)
Do 2,5 mio.	76,4	21,0	688.268	34.413
2,5 – 5 mio.	12,0	17,1	3.586.411	179.321
5 – 10 mio.	7,1	19,6	6.947.306	347.365
10 – 50 mio.	4,2	30,4	17.971.104	898.555
Nad 50 mio.	0,3	11,8	107.495.271	5.374.764
Skupaj	100	100	2.506.146	125.307

Vir: Notranji podatki bank.

Leta 1992 so imeli vlagatelji v bančnem sistemu naloženih 152 mrd. SIT, konec leta 2003 pa 2.138 mrd. SIT. Skupne obresti za vpogledne in vezane tolarske vloge ter vloge v tuji valuti so konec 2003 znašale okrog 100 mrd. SIT. Iz poročila BS o zajamčenih vlogah sledi, da je bilo konec 2003 v bančnem sistemu 101.000 vlagateljev, katerih vloge so presegale znesek zajamčene vloge 5,1 mio. SIT (Kovač, 2004a, str. 17).

Pri analizi porazdelitve premoženja v vrednostnih papirjih je treba upoštevati, da smo v Sloveniji priča drugačnim razmeram, ki so v veliki meri posledica odprave družbene lastnine.

Pri spremljanju načina porabe lastninskega certifikata je 32% vprašanih največji del lastninskega certifikata vložilo v delnice podjetij, ki so izvedla javno prodajo, 41% v delnice privatizacijskega sklada in 22% v delnice podjetja preko interne razdelitve (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 1). Leta 1999 41% vprašanih delnic ni prodalo in jih hrani kot dolgoročno naložbo, skoraj 30% delnic ni prodalo, a čaka na ugoden trenutek za prodajo, 20% pa je večino delnic že prodalo (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 2).

V zadnjih dveh letih dobrih 95% respondentov ni kupilo delnic ali obveznic (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 5). V naslednjih 12 mesecih pa bo samo 4,7% vprašanih zagotovo oz. verjetno kupilo delnice ali obveznice. Pri tem dve tretjini oseb, ki so v preteklih dveh letih prostovoljno kupile dolgoročne vrednostne papirje, ne razmišlja o nakupu v naslednjem letu, kar potrjuje predpostavko, da je pomemben delež oseb, ki so izjavile, da so prostovoljno kupile delnice ali obveznice v preteklih dveh letih, nakup opravilo preko notranjega odkupa (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 7).

V tabeli 35 in tabeli 36 so prikazane porazdelitve premoženja fizičnih oseb v vrednostnih papirjih v banki B5 in borzno posredniški hiši BPH1 (v banki se podatki nanašajo na gospodarjenje z vrednostnimi papirji, kar predstavlja približno tretjino vsega premoženja v vrednostnih papirjih).

Tabela 35: Porazdelitev premoženja v banki B5 na dan 31.3.2004 (gospodarjenje z vrednostnimi papirji)

Razred (v SIT)	Delež fizičnih oseb (v %)	Delež sredstev (v %)
Do 4 mio.	11,70	2,95
4 mio. – 8 mio.	37,23	14,22
8 mio. – 15 mio.	29,79	24,25
15 mio. – 25 mio.	8,51	12,72
25 mio. – 50 mio.	6,38	16,29
Nad 50 mio.	6,38	29,57

Vir: Notranji podatki bank.

Tabela 36: Porazdelitev premoženja v upravljanju borzno posredniške hiše BPH1 (avgust 2004)

Razred (v SIT)	Delež fizičnih oseb (v %)	Delež sredstev (v %)
Do 1 mio.	52,00	4,00
1 mio. – 2 mio.	15,97	5,70
2 mio. – 3 mio.	8,54	4,98
3 mio. – 4 mio.	4,27	3,66
4 mio. – 5 mio.	2,75	3,05
5 mio. – 10 mio.	7,45	12,74
Nad 10 mio.	8,72	65,69

Vir: Notranji podatki borzno posredniške hiše.

Poročilo o razvoju, ki ga je pripravil Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) analizira spremembe v lastniški sestavi privatiziranih podjetij v obdobju 1994-2001 in ugotovi dva trenda. Prvi je povezan s spremembo lastništva med zunanjimi lastniki podjetij. V omenjenem obdobju se je skupni lastniški delež države, paradržavnih skladov KAD in SOD ter pidov zmanjšal iz 48,6% na 25,5%. Hkrati se je skoraj za enak obseg povečalo lastništvo domačih strateških lastnikov, katerih deleži so se dvignili z 2% na 25,5%. Drugi trend se nanaša na skupino notranjih lastnikov. Lastništvo zaposlenih in bivših zaposlenih, zlasti upokojencev, se je zmanjšalo iz 40,3% na 24,8%. Po ugotovitvah UMAR-ja so se njihovi deleži prelili predvsem v lastniški delež menedžmenta, ki se je s 3,8% povzpel na 15,5%. Pri tem je bila krepitev menedžerskega lastništva najintenzivnejša na notranjih in sivih trgih, kjer ni prave transparentnosti in so cene delnic podcenjene. Pri tem pri UMAR-ju opozarjajo na previdnost pri interpretaciji podatkov, ker podatki za leto 1994 temeljijo na anketi 183 sodelujočih podjetij, medtem ko je leta 2001 sodelovalo 51 podjetij (Kovač, 2004, str. 28).

Kovač je nato UMAR-jeve podatke primerjal s knjigovodsko vrednostjo kapitala olastninjenih podjetij. Od 1.442 podjetij, ki so pridobila prvo ali prvo in drugo soglasje za vpis lastninskega preoblikovanja v sodni register, objavljenih v zaključnem poročilu o lastninskem preoblikovanju, ki ga je pripravila Agencija za privatizacijo, je 1.142 podjetij AJPEsu za leto 2002 predložilo letna poročila. V bilancah stanj so skupaj izkazovala 2.551 mrd. SIT

knjigovodske vrednosti. Če se upoštevajo UMAR-jevi podatki iz leta 2001 in podatki o knjigovodski vrednosti kapitala 1.142 podjetij iz leta pozneje, je od skupno 2.551 mrd. SIT največ kapitala pripadalo strateškemu lastniku podjetij (713 mrd. SIT). Med fizičnimi osebami so bili največja lastniška skupina zaposleni kot notranji lastniki (471 mrd. SIT), sledil je malo številčni sloj menedžerjev (395 mrd. SIT), temu pa bivši zaposleni (161 mrd. SIT). Približno 3.400 menedžerjev je v tranziciji tako pridobilo skoraj 400 mrd. SIT kapitala (pri čemer se predpostavlja, da so lastniki podjetij trije člani uprav) (Kovač, 2004, str. 29).

V reviji MAG vsako leto pripravijo pregled najbogatejših sto delničarjev v Sloveniji (da bi dobili seznam najbogatejših Slovencev, bi morali upoštevati še premoženje v nepremičninah, depozite,...), najbogatejših deset je predstavljeno v tabeli 37. Kot najbogatejši delničarji daleč prednjačijo vodilni v KD Group, njihovo premoženje v vrednostnih papirjih se je zaradi visoke rasti delnic glede na leto poprej skoraj podvojilo (Šurla, 2004, str. 34).

Tabela 37: Deset največjih delničarjev v Sloveniji, enotni tečaj na dan 28.4.2004

Delničar	Podjetje	Vrednost (v SIT)
Matjaž Gantar	KD Group	2.411.232.500
Sergej Racman	KD Group	2.373.073.750
Zoran Janković	PS Mercator	1.881.030.140
Robert Šega	KD Group	1.690.555.000
Aleksander Sekavčnik	KD Group	1.220.412.500
Tomaž Butina	KD Group	1.199.497.500
Borut Pečnik	KD Group	1.110.720.000
Bojan Sekavčnik	KD Group	556.472.500
Jože Kozmus	Prevent	473.920.000
Nijaz Hastor	Prevent	392.600.000

Na KDD so dobili vpogled v delniške knjige naslednjih podjetij: Cometa Zreče, Dela Ljubljana, Droge Portorož, Etola, Gorenja, Intereurope, Istrabenza, Kolinske, Krke, Luke Koper, PS Mercator, Merkurja Kranj, Petrola, Pivovarne Laško, Perutnine Ptuj, Kemofarmacije, Preventa, Autocommercea, Term Čatež, Žita, Belinke Holdinga, Cetisa, Colorja, Cinkarne Celje, Dane Mirna, DZS Ljubljana, KD Holdinga, NFD Holdinga, Medvešek-Pušnika, KD Groupa, Viator-Vektorja, Mladinske Knjige Založbe, Trima Trebnje, Oljarice Kranj, Klasja Celje, Name Ljubljana, Velane, Marine Portorož in Telekom Slovenije.

Vir: Šurla, 2004, str. 33.

Zadolženih je slaba polovica slovenskih gospodinjstev, a je le pri slabih 13% mesečni obrok posojila višji od 30.000 SIT. Najbolj zadolžena so gospodinjstva, katerih predstavniki so stari 31-40 let, kjer je zadolženih 63% gospodinjstev. Najbolj zadolžena so gospodinjstva iz Štajerske, Savinjske in Pomurske regije, najmanj pa gospodinjstva iz Goriške, Dolenjske in Obalno-kraške regije, razlike med regijami pa so dovolj velike, da se lahko sklene, da prihaja do preliva prihrankov v potrošnjo predvsem iz primorskih regij v regije SV Slovenije (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 96).

Tabela 38: Delež gospodinjstev po višini mesečnega zneska, namenjenega odplačilu posojil

Višina zneska (SIT)	Delež (v %)
Ni zadolženo	54,0
1 – 15.000	13,9
15.001 – 30.000	19,2
30.001 – 50.000	8,1
Nad 50.000	4,8

Vir: Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 96.

Raven zadolženost je odvisna od ravni mesečnega dohodka gospodinjstva, saj je koeficient korelacije 0,94. Izmed gospodinjstev z mesečnim dohodkom nad 200.000 SIT jih je zadolženih 56% in 43% z mesečnim dohodkom pod 200.000 SIT. Če gospodinjstva z najvišjimi dohodki privarčujejo več od povprečja, so hkrati tudi najbolj vneti posojilojemalci (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 97).

Povezava med višino mesečnega obroka posojila gospodinjstva in višino mesečnih prihrankov gospodinjstev je razmeroma šibka. Vendar pa dobrih 82% slovenskih gospodinjstev, ki mesečno privarčujejo manj kot polovico vseh prihrankov slovenskih gospodinjstev, pridobi dobrih 80% odstotkov posojil, namenjenih prebivalstvu (Kleindienst, Simoneti, 1999, str. 99).

O dokončni oceni porazdelitve premoženja v Sloveniji je na žalost premalo podatkov. Če pa se izhaja iz neenakosti v porazdelitvi bančnih vlog, bi se neenakost dodatno povečala, če bi vključili tudi osebe brez prihrankov v bankah - več ko jih je, bolj bi njihova vključitev zvišala neenakost. Neenakost bi se verjetno še dodatno zvišala, če bi vključili tudi premoženje v obliki vrednostnih papirjev. Izkušnje iz drugih držav kažejo tudi, da bi vključitev premoženja v obliki nepremičnin prinesla znižanje neenakosti, še toliko bolj v Sloveniji, kjer je delež gospodinjstev s tem premoženjem visok, v povprečnem premoženju gospodinjstva pa zavzema največji del.

7. SKLEP

Ob pregledu porazdelitve premoženja v posameznih državah ugotovimo, da je veliko premoženja skoncentriranega v rokah peščice ljudi. Pri tem so ZDA upravičile sloves ene najbolj neenakih držav, kjer po merilu palca najbogatejši odstotek gospodinjstev poseduje skoraj 40% premoženja in najbogatejših pet odstotkov gospodinjstev 60% vsega premoženja. Neenakost v Nemčiji je precej nižja kot v ZDA, a je treba upoštevati, da najbogatejša nemška gospodinjstva v raziskavo niso bila vključena ter da je metodologija v ZDA še dodatno vzorčila najbogatejše.

Med posameznimi faktorji, ki vplivajo na velikost premoženja je treba izpostaviti velikost dohodka. V vseh državah velikost premoženja strmo narašča z večanjem dohodka. Drug pomemben dejavnik je starost posameznika, saj tudi v tem primeru vrednost premoženja raste s starostjo posameznika. Pojav deakumulacije premoženja nad določeno starostjo je sicer

prisoten, a še zdaleč ne v takem obsegu, kot to predvideva model življenjskega cikla. Nenazadnje na velikost akumuliranega premoženja vpliva tudi podjetniška dejavnost, saj je povprečna vrednost premoženja pri podjetnikih višja od povprečne vrednosti.

Pri vplivih, ki spreminjajo relativno neenakost, je najpomembnejša sestava premoženja. Delež premoženja, ki ga posameznik ali gospodinjstvo vложи v delnice, narašča z večanjem dohodka in premoženja, zato vsak porast cen delnic relativno več doprinese najbogatejšim slojem, kar posledično vpliva na povečano neenakost. To je posebej lepo vidno v primeru ZDA, kjer je bila prikazana ločena analiza sestave premoženja za najbolj bogata in ostala gospodinjstva. Na drugi strani je v primeru Francije in Nemčije vidna podobnost pri lastništvu lastniških stanovanj, saj v obeh državah pomen tega premoženja z večanjem premoženja raste.

V Sloveniji je izvedba tako pestrih raziskav zaenkrat še težko izvedljiva, saj podatki v veliki meri še niso na voljo, se pa situacija z izdajo prvih analiz, objavami posameznih člankov in ob vse večjem javnem zanimanju izboljšuje. Najbolj splošne ugotovitve iz drugih držav pa verjetno držijo tudi za Slovenijo. Finančno premoženje je najbolj neenakomerno porazdeljeno, zato bi njegova vključitev povečala neenakost. Pri tem bi bilo zanimivo izvesti raziskavo, ki bi ločeno analizirala premoženje v vrednostnih papirjih, ki je v rokah imetnikov zgolj kot posledica odprave družbene lastnine in tisti del premoženja v vrednostnih papirjih, katerega imetniki so redni udeleženci na trgu vrednostnih papirjev. Vključitev premoženja v obliki nepremičnin bi neenakost znižala, še toliko bolj v Sloveniji, saj je ta oblika premoženja najbolj enakomerno porazdeljena, v povprečnem premoženju gospodinjstva pa zavzema največji delež.

LITERATURA

- 1) Banks James, Blundell Richard, Smith James P.: Financial Wealth Inequality in the United States and Great Britain. *The Journal of Human Resources*, Madison, 38(2003), 2, str. 241-278.
- 2) Banks James, Tanner Sarah: Savings and Wealth in the UK: Evidence from Micro-Data. *Fiscal studies*, London, 17(1996), 2, str. 37 – 63.
- 3) Burghes Louie: The old order. *The Wealth Report*. London : Routledge & Kegan Paul, 1979, str. 10 – 29.
- 4) Field Frank: Introduction. *The Wealth Report*. London : Routledge & Kegan Paul, 1979, str. 1-9.
- 5) Harrison Alan: Recent changes in the distribution of personal wealth in Britain. *The Wealth Report*. London : Routledge & Kegan Paul, 1979, str. 30 – 44.
- 6) Kessler Denis, Wolff Edward N.: A Comparative Analysis of Household Wealth Patterns in France and the United States. *The Review of Income and Wealth*, New York, 37(1991), 3, str. 249 – 265.
- 7) Kleindienst Robert, Simoneti Marko: Varčevalne navade in mnenja slovenskih gospodinjstev. Ljubljana : Central & Eastern European Privatization Network, 1999. 152 str.
- 8) Kovač Stanislav: Tranzicijski loto. *Mag*, Ljubljana, 2004, 6, str. 28 – 31.
- 9) Kovač Stanislav: Lepo je biti milijonar. *Mag*, Ljubljana, 2004, 14, str. 15 – 18.
- 10) Quadri Vincenzo: The Importance of Entrepreneurship for Wealth Concentration and Mobility. *The Review of Income and Wealth*, New York, 45(1999), 1, str. 1 – 19.
- 11) Schneider Michael: *The Distribution of Wealth*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing Limited, 2004. 148 str.
- 12) Šurla Silvester: Milijarderji podirajo rekorde. *Mag*, Ljubljana, 2004, 19, str. 32 – 36.
- 13) Thurow Lester: *Generating Inequality*. New York : Basic Books inc. Publishers, 1975. 258 str.
- 14) Williamson Jeffrey G.: *Is Inequality Inevitable Under Capitalism? Capitalism and Equality in America*. Lanham : Hamilton Press, 1987, str. 48 – 83.
- 15) Williamson Jeffrey G., Lindert Peter H.: *American Inequality*. New York : Academic Press, 1980. 362 str.
- 16) Wolff Edward N.: Trends in Aggregate Household Wealth in the U.S., 1900-1983. *The Review of Income and Wealth*, New York, 35(1989), 1, str. 1 – 28.
- 17) Wolff Edward N.: Trends in Household Wealth in the United States, 1962-83 and 1983-89. *The Review of Income and Wealth*, New York, 40(1994), 2, str. 143 – 174.
- 18) Wolff Edward N.: International Comparisons of Wealth Inequality. *The Review of Income and Wealth*, New York, 42(1996), 4, str. 433 – 449.
- 19) Wolff Edward N.: Recent trends in the Size Distribution of Household Wealth. *The Journal of Economic Perspectives*, Nashville, 12(1998), 3, str. 131-150.

VIRI

- 1) Lebenslagen in Deutschland: Erster Armuts- und Reichtumsbericht der Bundesregierung. Deutscher Bundestag, 2001. 456 str.
 - 2) Lebenslagen in Deutschland: Der 2. Armuts- und Reichtumsbericht der Bundesregierung. Deutscher Bundestag, 2005. 370 str.
 - 3) Notranji podatki bank.
 - 4) RM Plus.
 - 5) Inland Revenue.
- [URL:<http://search2.openobjects.com/kbroker/inldrev/inldrev/kbsearch?sr=0&nh=20&cs=iso-8859-1&sc=ir&ha=7&mt=0&qt=wealth+distribution&Submit=+Go+>], 16.1.2005.

PREVODI:

Ang	Slo
401(k) plan	401 (k) shema (oblika varčevanja za pokojnino, kjer zaposleni lahko del dohodka položijo na račun, ki ga ustanovi delodajalec, davki pa so preloženi na čas začetka črpanja sredstev)
actuarial value	aktuarska vrednost
(after tax) annual rate of return	(čista) letna stopnja donosa
building societies	stanovanjska banka
business owner	lastnik podjetja
capitalize	kapitalizirati
cash surrender value	gotovinsko izplačilo/nadomestilo v primeru predčasne prekinitve zavarovalne pogodbe
certificate of deposit	potrdilo o vlogi
checking account	transakcijski račun
compulsory contributions	obvezni prispevki
consumer durables	trajne potrošniške dobrine
consumer debt	potrošniški dolg
corporate stock	delnice podjetij
defined contribution pension scheme	pokojninska shema z vnaprej določenimi prispevki
demand deposits	vloge na vpogled
depreciation allowances	amortizacija
entrepreneur	podjetnik
estate duty	davek na dediščino
financial securities	vrednostni papirji
fixed claim	fiksna terjatev
floatation of public utilities	privatizacija javnih podjetij
gilt	državna obveznica (v VB)
(gross) owner-occupied housing	(bruto) lastniška stanovanja
head	vodja gospodinjstva
insurance reserves	zavarovalniške rezerve
internal fund	notranji sklad
investment resources	investicijski viri
investment real estate	nepremičnine, ki ustvarjajo prihodke (npr. najemniške hiše)
investment accounts	investicijski račun
investment trust	investicijski sklad
IRA (Individual Retirement Account)	Pokojninski račun, na katerega posameznik lahko letno naloži omejeno vsoto denarja (do 2.000 USD), pri čemer so davki na zaslužene obresti preloženi na čas, ko se lahko prične črpanje sredstev, to je po 59,5 letu starosti

Keogh plan	Keogh shema (pokojninski račun, namenjen predvsem samozaposlenim in malim podjetjem, pri čemer so davki na zaslužene obresti spet preloženi do začetka črpanja sredstev)
money market account	račun pri skladu denarnega trga
mortality multiplier	multiplikator smrtnosti
non-interest-bearing account	neobrestovan račun
note	blagajniški zapis
open market paper	kratkoročni dolžniški instrument
other real estate	druge nepremičnine
occupational pension rights	poklicne pokojninske sheme
personal trust	osebni sklad
pension reserves	pokojninske rezerve
PEP (Personal Equity Plan)	osebno naložbeno varčevanje (v VB); v tej shemi lahko posamezniki nad 18 starosti investirajo v britanska podjetja pri čemer so dividende in kapitalski dobički neobdavčeni (PEP so bili ukinjeni leta 1999)
principal residence	stalno, glavno prebivališče
real investment market	trg nefinančnih investicij
retirement wealth	pokojninsko premoženje (sedanja vrednost bodočih prihodkov oz. koristi, ki jih bo delavec dobil po upokojitvi iz naslova pokojnin in socialne varnosti)
retirement account	pokojninski račun
savings bond	hranilna obveznica
state pension	državna pokojnina
tangible (fixed) assets	opredmetena (osnovna) sredstva
tax return	obrazec za prijavo premoženja
time preference	časovna preferenca
time deposit	vezana vloga
treasury bill	zakladna menica
trust	sklad
trust fund	skrbniški sklad
unincorporated business	nekorporirano podjetje (organizacijska oblika, ki nima statusa pravne osebe)
unit trust	investicijski sklad za naložbe v vrednostne papirje (v VB), vzajemni naložbeni sklad

Nem

Aktien
Angestellte

Slo

delnice
uslužbenec

Anleihe	posojilo
Anteile an Investmentfonds	premoženje v investicijskih skladih
Arbeiter	delavec
Arbeitnehmer	delojemalec
Arbeitslose	brezposelni
Bauschulden	stanovanjski dolg
Bausparguthaben	stanovanjsko varčevanje
Beamte	državni uradnik
Gewerbetreibende	obrtnik
Immobilien	nepremičnine
Konsumschulden	potrošniški dolg
Landwirt	kmet
Lebensversicherung	življenjsko zavarovanje
Nichterwerbspersonen	neaktivno prebivalstvo
Selbständige	samozaposleni
Termingelder	vezane vloge
Verliehenes geld	posojeni denar
Wertpapiere	vrednostni papir

PRILOGE

Tabela 1: Delež posameznega premoženja v bruto premoženju gospodinjstev glede na velikost celotnega premoženja in starost gospodinjstva v ZDA (l. 1983) in Franciji (l. 1980)

	Bruto vrednost lastniškega stanovanja		Druge nepremičnine & nekorporir. podjetja		Gotovina, vloge na vpogled & vezane vloge		Vrednostni papirji & delnice podjetij		Dolg	
Bruto premoženje po kvintilnih razredih										
	ZDA	F	ZDA	F	ZDA	F	ZDA	F	ZDA	F
Najnižji	6,2	3,8	3,1	0,6	81,7	96,5	9,1	0,0	96,4	50,5
Drugi	53,9	4,2	7,5	1,9	32,5	91,7	6,2	2,3	31,8	13,1
Tretji	73,4	12,8	7,3	55,2	15,7	29,4	3,6	2,6	29,3	14,5
Četrti	62,1	20,2	12,9	57,8	19,5	17,5	5,5	4,5	23,9	14,8
Najvišji	21,3	57,9	42,3	18,8	14,7	14,2	21,7	9,0	9,6	6,5
Skupaj	31,3	46,0	35,0	29,0	15,9	17,6	17,9	7,5	13,6	8,9
Starost										
	ZDA	F	ZDA	F	ZDA	F	ZDA	F	ZDA	F
Pod 30	49,1	35,6	27,2	31,8	14,7	25,1	9,0	7,6	44,5	28,1
30 – 39	47,7	42,1	31,3	37,2	12,1	16,4	8,9	4,3	31,6	24,7
40 – 49	33,3	48,2	40,4	31,7	10,1	15,7	16,2	4,4	19,3	11,0
50 – 59	30,8	48,5	37,0	26,9	15,0	18,4	17,2	6,3	10,0	5,4
60 – 69	23,2	47,3	37,8	27,6	18,7	15,7	20,2	9,4	4,9	1,3
Nad 70	24,0	43,7	23,3	22,3	25,0	19,7	27,6	14,3	1,8	1,5

Vir: Wolff, 1991, str. 263.

Tabela 2: Podedovano premoženje po posameznih dohodkovnih decilnih razredih v ZDA leta 1995 (v tisoč USD iz leta 2001)

Velikost dohodka po percentilnih razredih	Dohodek	Neto vrednost premoženja	Vrednost podedovanega premoženja
10	8,1	36,3	7,5
30	21,6	86,3	11,3
50	36,1	108,3	15,1
70	54,3	163,4	14,5
90	99,9	398,7	42,5
>99	747,6	5.658,8	578,8
>99,9	3.191,8	21.859,9	3.352,0
Povprečje	52,0	242,8	32,8

Vir: Banks, Blundell, Smith, 2003, str. 272.

Tabela 3: Povprečna vrednost premoženja, vrednost mediane premoženja gospodinjstev (v tisoč USD iz leta 1989) glede na višino dohodka gospodinjstva in razmerje med povprečno vrednostjo premoženja oz. vrednostjo mediane in vrednostjo premoženja za celotno prebivalstvo v ZDA v letih 1962, 1983 in 1989

Višina dohodka po razredih	1962		1983		1989	
	vrednost	razmerje	vrednost	razmerje	vrednost	razmerje
Povprečno neto premoženje						
Spodnji kvintilni razred	38,6	0,35	30,6	0,19	23,4	0,12
Drugi kvintilni razred	48,0	0,43	58,4	0,36	77,8	0,39
Tretji kvintilni razred	55,0	0,50	71,7	0,44	98,9	0,50
Četrty kvintilni razred	78,1	0,71	111,8	0,69	146,1	0,74
Najvišji kvintilni razred	332,3	3,01	546,7	3,38	649,1	3,27
Najvišjih 5%	873,3	7,91	1.436,4	8,88	1.767,6	8,90
Najvišji 1%	2.761,7	25,01	4.528,5	28,00	4.926,5	24,80
Skupaj	110,4	1,00	161,7	1,00	198,6	1,00
Mediana neto premoženja						
Spodnji kvintilni razred	9,8	0,33	3,6	0,09	0,6	0,01
Drugi kvintilni razred	12,6	0,43	18,1	0,43	23,2	0,52
Tretji kvintilni razred	14,8	0,50	32,7	0,79	39,0	0,87
Četrty kvintilni razred	36,7	1,24	58,1	1,40	63,7	1,42
Najvišji kvintilni razred	104,9	3,55	170,6	4,11	193,1	4,31
Najvišjih 5%	262,2	8,88	479,3	11,54	565,6	12,63
Najvišji 1%	1.096,1	37,13	2.523,2	60,74	2.019,4	45,08
Skupaj	29,5	1,00	41,5	1,00	44,8	1,00

Vir: Wolff, 1994, str. 160.

Tabela 4: Povprečno neto premoženje po kvintilnih razredih in delež neto premoženja v lasti posameznih kvintilnih razredov v ZDA v letih 1962, 1983 in 1989

Leto	Najvišji	Četrty	Tretji	Drugi	Spodnji	Skupaj
Povprečno neto premoženje po kvintilnih razredih (v tisoč USD iz leta 1989)						
1962	447	74	30	5	-4	110
1983	658	102	42	10	-2	162
1989	840	114	45	8	-14	199
Delež neto premoženja v lasti posameznih kvintilnih razredov						
1962	81,0	13,4	5,4	1,0	-0,7	100
1983	81,3	12,6	5,2	1,2	-0,3	100
1989 (prilagojeno)	84,6	11,5	4,6	0,8	-1,4	100
Delež neto finančnega premoženja v lasti posameznih kvintilnih razredov						
1962	89,6	9,6	2,1	-0,0	-1,4	100
1983	91,3	7,9	1,7	0,2	-1,0	100
1989	93,9	6,8	1,5	0,1	-2,3	100

Vir: Wolff, 1994, str. 153, 157.

Tabela 5: Stopnje varčevanja in delež gospodinjstev s posamezno vrsto premoženja po posameznih demografskih skupinah v Veliki Britaniji

Starost vodje družine	Zakonski stan (Poročen / Samski)	Otroci (Da / Ne)	Delež vzorca	Varčevalna stopnja	Delež gospodinjstev, ki imajo						
					Stanovanje	Finančno premoženje	Življenjsko zavarovanje	Delnice, itd.	Posojilo	Hipoteko	Višina neodplačane hipoteke (v GBP)
20 – 34	S	Ne	5,58	-0,01	0,50	0,76	0,23	0,17	0,32	0,50	39.286
20 – 34	S	Da	3,72	-0,13	0,20	0,52	0,29	0,03	0,32	0,19	32.099
20 – 34	P	Ne	5,30	0,14	0,79	0,87	0,49	0,20	0,56	0,80	42.734
20 – 34	P	Da	8,70	0,08	0,65	0,77	0,52	0,16	0,54	0,66	42.138
35 – 49	S	Ne	4,00	0,15	0,61	0,74	0,27	0,24	0,26	0,54	32.471
35 – 49	S	Da	2,13	0,03	0,44	0,58	0,32	0,07	0,24	0,36	32.040
35 – 49	P	Ne	3,61	0,11	0,82	0,88	0,63	0,36	0,42	0,75	40.186
35 – 49	P	Da	13,26	0,08	0,83	0,85	0,67	0,27	0,45	0,78	38.591
50 – 64	S	Ne	4,89	0,08	0,55	0,77	0,46	0,32	0,11	0,21	18.164
50 – 64	S	Da	0,22	0,09	0,56	0,50	0,19	0,13	0,31	0,31	14.644
50 – 64	P	Ne	8,39	0,06	0,85	0,89	0,71	0,42	0,25	0,44	20.352
50 – 64	P	Da	1,30	-0,01	0,83	0,81	0,66	0,29	0,39	0,59	25.849
Nad 65	S		12,60	0,18	0,53	0,80	0,40	0,25	0,01	0,04	13.530
Nad 65	P		9,50	0,11	0,74	0,89	0,60	0,41	0,05	0,09	9.522
m.t.u.*			16,79	0,08	0,70	0,80	0,60	0,26	0,32	0,46	25.759
Skupaj			100	0,08	0,67	0,80	0,52	0,27	0,29	0,44	33.766

* »multiple-tax-unit households« (gospodinjstva, v katerih živi npr. več družin skupaj)

Dohodek je definiran kot razpoložljiv dohodek od katerega odštejemo prispevke za zavarovanje, dohodke iz naslova lastniškega stanovanja, kapitalske dobičke in prištejemo dohodke v naravi. Med izdatke se šteje vsi tedenski izdatki, vključno s trajnimi potrošniškimi dobrinami in izdatki za stanovanje.

Vir: Banks, Tanner, 1996, str. 48, 50, 51 in 53.

Tabela 6: Povprečno neto premoženje po različnih skupinah v Nemčiji v letih 1993, 1998 in 2003 (v tisoč Evrih)

	1993	1998	2003
Zaposleni	99,8	106,7	120,1
Samozaposleni	268,7	274,2	296,9
Rentniki	99,2	101,9	129,2
Upokojenci	178,0	195,7	252,4
Brezposelni	48,6	55,5	48,2

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2005, str. 39.

Tabela 7: Povprečna vrednost neto premoženja (v tisoč Evrih) po decilnih razredih in delež posameznega decilnega razreda v skupnem neto premoženju v Nemčiji v letih 1993, 1998 in 2003

Decilni razred	Vrednost v tisoč Evrih			Delež v skupnem neto premoženju (v %)		
	1993	1998	2003	1993	1998	2003
Prvi	-2,1	-3,9	-7,9	-0,2	-0,3	-0,6
Drugi	2,4	1,3	0,8	0,2	0,1	0,1
Tretji	6,3	5,9	6,1	0,6	0,5	0,5
Četrty	12,5	13,4	16,2	1,2	1,2	1,2
Peti	23,9	27,3	34,9	2,3	2,4	2,6
Šesti	50,7	58,5	70,5	4,8	5,1	5,3
Sedmi	105,7	112,1	123,6	10,0	9,9	9,3
Osmi	160,3	171,2	190,0	15,1	15,1	14,2
Deveti	227,3	247,0	275,8	21,4	21,7	20,7
Deseti	474,7	504,3	624,1	44,7	44,4	46,8

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2005, str. 36.

Tabela 8: Porazdelitev premoženja zahodnonemških gospodinjstev po osmih demografskih skupinah leta 1998 (v tisoč DEM in aritmetične sredine)

Decilni razred	Vsa gospodinjstva	Samozaposleni	Delojemalci (z brezposelnimi)				Neaktivni		
			Pod 35 let	35 – 44 let	45 – 54 let	Nad 55 let	Pod 65 let	Nad 65 let	
								Eročlansko gospodinjstvo	Veččlansko gospodinjstvo
Skupaj	253,8	560,3	104,7	200,5	307,4	376,9	224,3	161,5	354,1
Prvi	-10,5	-59,8	-13,0	-10,7	-7,4	-3,0	-8,7	-0,7	4,0
Drugi	2,5	22,9	0,1	2,0	7,0	16,0	0,0	1,9	24,2
Tretji	12,5	85,9	3,0	12,4	30,8	55,1	2,2	6,8	56,9
Četrty	32,2	188,4	9,4	33,9	84,2	141,8	11,5	13,9	135,5
Peti	75,4	302,9	19,3	72,9	180,6	252,9	37,3	25,9	246,0
Šesti	163,4	423,2	34,0	140,8	277,9	350,3	113,9	55,8	323,5
Sedmi	270,8	573,9	62,6	222,3	366,9	437,6	246,1	129,7	403,6
Osmi	383,7	762,8	120,8	313,7	464,8	544,1	368,4	243,8	499,6
Deveti	534,5	1.067,5	235,0	434,7	599,5	712,6	514,2	371,5	653,3
Deseti	1.073,5	2.231,2	573,3	781,7	1.067,9	1.260,4	957,8	765,0	1.190,7
Mediana	110,4	359,7	25,7	101,1	233,7	302,0	60,3	35,7	286,6

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 56.

Tabela 9: Vrednost premoženja zahodnonemških gospodinjstev glede na velikost in starost gospodinjstva po posameznih kvintilnih razredih za leto 1998 (v tisoč DEM)

	Starost vodje gospodinjstva	Število članov	1998	Sprememba glede na 1993 (v %)	Prvi	Drugi	Tretji	Četrty	Peti
Skupaj			254	5	-4	22	119	327	804
1	18 – 24	1 – 6	64	137	-3	1	4	15	304
2	25 – 29	1	35	6	-4	1	8	25	147
3	30 – 39	1	75	16	-7	3	17	56	306
4	40 – 49	1	123	3	-11	3	27	128	470
5	50 – 59	1	179	4	-3	10	55	203	630
6	60 – 69	1	198	9	-1	13	74	238	667
7	70 - 74	1	172	11	1	11	52	220	573
8	Nad 75	1	156	18	1	10	33	156	580
9	25 – 29	2	75	-6	-8	6	24	68	284
10	30 – 39	2	129	-16	-40	14	50	148	472
11	40 – 49	2	228	-15	-6	20	107	297	720
12	50 – 54	2	381	11	4	95	285	465	1.049
13	55 – 59	2	442	18	16	171	363	537	1.120
14	60 – 64	2	421	22	19	158	345	516	1.065
15	65 – 69	2	379	15	14	116	307	472	986
16	70 – 74	2	357	12	12	92	287	457	936
17	Nad 75	2 – 6	336	12	16	77	256	429	901
18	25 – 29	3 – 6	180	81	-7	7	37	145	717
19	30 – 34	3	162	16	-9	19	74	200	526
20	35 – 39	3	180	-21	-4	17	81	222	583
21	40 – 44	3	242	-7	-1	40	161	330	676
22	45 – 49	3	327	-11	1	77	250	432	868
23	50 – 54	3	421	5	18	173	348	522	1.045
24	55 – 59	3	551	30	33	288	454	653	1.321
25	60 – 74	3 – 6	490	0	29	211	400	584	1.221
26	30 – 34	4	180	0	-6	29	92	233	551
27	35 – 39	4	259	0	3	66	200	345	682
28	40 – 44	4	318	-7	9	105	264	416	793
29	45 – 49	4	434	-2	29	208	375	528	1.027
30	50 – 59	4 – 6	595	10	67	323	485	692	1.404
31	30 – 39	5 – 6	260	6	-7	44	172	348	742
32	40 - 49	5 – 6	440	13	22	198	364	538	1.078

Vir: Lebenslagen in Deutschland, 2001, str. 57.

Tabela 10: Porazdelitev bančnih vlog za fizične osebe v Sloveniji v banki B1 na dan 31.12.2003

Razred (v SIT)	Delež fizičnih oseb (v %)	Delež sredstev (v %)
Do 30.000	0,2	0,002
30.001 – 300.000	9,4	0,61
300.001 – 500.000	10,8	1,84
500.001 – 2.000.000	39,6	17,09
Nad 2.000.000	40,0	80,45

Vir: Notranji podatki bank.

Tabela 11: Porazdelitev bančnih vlog za fizične osebe v Sloveniji v banki B1* na dan 31.12.2002

Razred	Delež deponentov (v %)	Delež depozitov (v %)
Do 2,5 mio.	75,2	19,9
2,5 – 5 mio	12,4	16,9
5 – 10 mio	7,5	19,9
10 – 50 mio	4,6	31,1
Nad 50 mio	0,3	12,2

Vir: Notranji podatki bank.

Tabela 12: Porazdelitev bančnih vlog za fizične osebe v Sloveniji v banki B2* na dan 31.12.2002

Razred	Delež deponentov (v %)	Delež depozitov (v %)
Do 2,5 mio.	68,1	21,8
2,5 – 5 mio	17,8	20,4
5 – 10 mio	8,6	18,6
10 – 50 mio	5,1	28,8
Nad 50 mio	0,4	10,4

Vir: Notranji podatki bank.

Tabela 13: Porazdelitev bančnih vlog za fizične osebe v Sloveniji v banki B3* na dan 31.12.2002

Razred	Delež deponentov (v %)	Delež depozitov (v %)
Do 2,5 mio.	90,3	43,0
2,5 – 5 mio	6,2	20,0
5 – 10 mio	2,3	14,6
10 – 50 mio	1,1	18,4
Nad 50 mio	0,1	4,0

Vir: Notranji podatki bank.

Tabela 14: Porazdelitev bančnih vlog za fizične osebe v Sloveniji v banki B4 (julij 2004, izjemoma po neto vrednosti)

Razred (v SIT)	Delež fizičnih oseb (v %)	Delež sredstev (v %)
Do -10.000	18,897	0,106
-10.000 do -50.000	22,993	1,433
-50.000 do -100.000	5,690	0,935
-100.000 do -200.000	8,362	2,780
-200.000 do -500.000	16,920	12,664
-500.000 do -1.000.000	13,500	21,581
-1.000.000 do -2.000.000	8,996	28,146
-2.000.000 do -3.000.000	2,813	15,200
-3.000.000 do -4.000.000	1,175	9,135
-4.000.000 do -5.000.000	0,362	3,560
-5.000.000 do -10.000.000	0,270	3,823
-10.000.000 do -15.000.000	0,021	0,567
-15.000.000 in več	0,002	0,071
	100	100
Razred (v SIT)	Delež fizičnih oseb (v %)	Delež sredstev (v %)
Do 10.000	20,371	0,049
10.000 – 50.000	14,189	0,364
50.000 – 100.000	8,786	0,608
100.000 – 200.000	10,204	1,384
200.000 – 500.000	12,995	4,022
500.000 – 1.000.000	9,959	6,744
1.000.000 – 2.000.000	9,253	12,498
2.000.000 – 5.000.000	9,303	27,766
5.000.000 – 7.000.000	2,091	11,619
7.000.000 – 10.000.000	1,377	10,725
10.000.000 – 30.000.000	1,357	19,169
30.000.000 – 50.000.000	0,088	3,168
Nad 50.000.000	0,027	1,883
	100	100

Vir: Notranji podatki bank.

Tabela 15: Porazdelitev bančnih vlog za fizične osebe v Sloveniji v banki B4 (julij 2004)

Razred (v SIT)	Delež fizičnih oseb (v %)	Delež sredstev (v %)
Do 10.000	30,557	0,060
10.000 – 50.000	13,167	0,408
50.000 – 100.000	7,938	0,661
100.000 – 200.000	9,023	1,470
200.000 – 500.000	11,244	4,181
500.000 – 1.000.000	8,516	6,927
1.000.000 – 2.000.000	7,792	12,644
2.000.000 – 5.000.000	7,711	27,677
5.000.000 – 7.000.000	1,714	11,476
7.000.000 – 10.000.000	1,131	10,605
10.000.000 – 30.000.000	1,112	18,899
30.000.000 – 50.000.000	0,073	3,144
Nad 50.000.000	0,022	1,849

Vir: Notranji podatki bank.

Tabela 16: Porazdelitev premoženja v vrednostnih papirjih v Sloveniji v banki B1 na dan 31.12.2003 (ponudba upravljanje s premoženjem)

Razred (v SIT)	Delež fizičnih oseb (v %)	Delež sredstev (v %)
Do 10 mio.	40,4	10,3
10 mio. – 30 mio	44,7	28,0
Nad 30 mio.	14,9	61,8

Vir: Notranji podatki bank.

Podatki se izjemoma nanašajo na fizične in pravne osebe skupaj. Po ocenah pristojnih je v prvih dveh razredih delež pravnih oseb zanemarljiv, v najvišjem razredu pa jih je po številu 20%, v lasti pa imajo 70% premoženja.

Tabela 17: Delež premoženja v lasti posameznih percentilnih razredov in sestava premoženja glede na starost v Veliki Britaniji leta 2002

Delež premoženja (v %), ki ga ima v lasti (C-serija)											
Leto	Najvišji 1%	Najvišja 2%	Najvišjih 5%	Najvišjih 10%	Najvišjih 25%	Najvišjih 50%	Gini koef.				
1976	21	27	38	50	71	92	0,66				
1991	17	24	35	47	71	92	0,64				
2002	23	30	43	56	74	94	0,70				
Sestava premoženja po starostnih razredih (števila v tisočih in vrednosti v mio. GBP)											
Starost	Vrednostni papirji	Gotovina	Posojila in hipoteke	Zavarovalne police	Lastniška stanovanja	Druge zgradbe in zemlja	Druga imetja	Bruto premoženje	Hipoteke	Drugi dolgovi	Neto premoženje
18-44											
Število	1.671	3.711	1.260	2.439	2.898	57	4.369	5.705	561	2.939	5.778
Vrednost	56.510	56.202	21.248	143.136	314.923	26.129	57.599	675.747	44.379	92.600	538.767
45-64											
Število	3.300	5.106	1.197	3.076	4.201	131	4.344	6.060	456	2.983	6.100
Vrednost	128.928	133.898	21.314	116.387	486.686	27.418	113.376	1.028.007	23.343	63.230	941.434
Nad 65											
Število	2.616	3.903	817	1.471	2.868	125	3.215	4.502	55	1.879	4.536
Vrednost	133.469	174.969	7.306	30.185	347.213	28.836	52.683	774.662	3.240	12.277	759.145
Skupaj											
Število	7.589	12.721	3.273	6.988	9.967	312	11.928	16.267	1.073	7.800	16.415
Vrednost	318.908	365.070	49.868	289.709	1.148.822	82.383	223.657	2.478.416	70.961	168.107	2.239.346

Vir: Inland Revenue, Table 13_2; Table 13_5.